

Nas tednik Korošci

kulturno - politično glasilo

svetovnih in domačih dogodkov

KPD V ŠMIHELU

ponovi v nedeljo, 16. 6. igro „ČRNA ŽENA“ ob 3 uri popoldne v

Prostornem domu v Žitari vesi

in v nedeljo, 23. 6. pri

Šerčerju v Šmihelu

9. leto - številka 24

V Celovcu, dne 13. junija 1957

Cena 1.50 šilinga

Imamo našo gimnazijo

Dne 9. maja 1957 je bila z odlokom prosvetnega ministrstva ustanovljena slovenska gimnazija v Celovcu. Kar smo dolga leta koroški Slovenci zahtevali in želeli, je končno le postalo živa resnica. Vsak porod pa je zvezan z bolečinami in zato ni čudno, da je tudi nastanek naše gimnazije izžval bolečine.

Najprej so po njej planili nepopoljšljivi nemški prenapetosti. Trdijo, da Slovenci sploh nimamo pravice do gimnazije, pa čeprav je zapisana v državni pogodbi in ustavi. Kadar gre za slovenske pravice, je pač treba po njihovem mnenju zakon tako tolmačiti, da za Slovenca ničesar ne ostane. Zopet drugi, ki so se že v preteklosti žalostno proslavili s svojim prenapetim nacionalizmom, povzročili mnogo zla, so zagnali vik o „ljudskem samomoru“, češ da slovenska gimnazija pomeni samomor nemštva. Se razume, da je to le bilo nekoliko preveč. Kako bi naj namreč 12 tisoč in nekaj sto Slovencev (priznavajo nas točno toliko in niti enega več, kot nas izkazuje uradno ljudsko štetje) s svojo gimnazijo ogrožalo obstoj vesoljnega nemštva, je težko razumeti. Ta gorostasnost „šudmarkine“ propagande pa je pripomogla, da so spregledali celo nekateri, ki so doslej vsak izbruh ali izpust te organizacije jemali za čisto zlato.

V vseh naših vlogah smo jasno izpovedali, da zahtevamo takšno gimnazijo, ki bo po svojem učnem načrtu in delovanju odgovarjala našim koroškim potrebam. Vzgaia naj dobre deželane in državljane in prav pouk preko materinega jezika naj služi temu namenu. Le kdor spoštuje družino, v kateri je zrased, bo po značaju sposoben spoštovati in ljubiti tudi druge življenjske skupnosti, kot so dežela, država.

Iz nad tisočletnega skupnega življenja je med koroškimi Slovenci zrastla zavest, da v naši deželi ni ne nemščina in ne slovenščina tuj jezik temveč, da sta oba deželna jezika. To je tudi smisel določb državne pogodbe, ki uveljavlja enakopravnost obeh deželnih jezikov. Iz tega spoznanja pa izhaja, da slovenska gimnazija ni in ne sme biti nacionalna trdnjava, nekak protiutež proti istovrstnim nemškim šolam.

Namen slovenske gimnazije je le, da nudi tudi slovenskemu otroku isto izhodišče za višje izobraževanje, kot jo je doslej že vedno užival le nemški otrok. In v tem je zgodovinski pomen nove gimnazije in zato pomeni prelom z žalostno preteklostjo, kajti poleg izključno nemškega učnega jezika je v šolah vel tudi duh „velenemštva“.

Kdorkoli je šel skozi nemške srednje šole, je to občutil na lastni koži. Dijak slovenskih staršev je moral biti obdarovan s trdno voljo in se zelo truditi, da je v resnici trnjevo pot prebrodil. Kolikokrat je stal pred profesorjem, ki ga bodisi ni mogel, bodisi ni hotel razumeti. In on, doraščajoči otrok, je jecljaje iskal besede, da bi povedal, kar je čutilo srce. Bil je trud zamen, kajti takemu vzgojitelju, ki mu otrokov pogled ni ničesar povedal, bi bila vsaka beseda tudi zamen.

Zrtvovali so se slovenski starši, zrtvovali so se slovenski duhovniki, ki so pripravljali dečke svojega rodu za sprejemne in druge izpite, večkrat pa so mu atisnili šiling v roko, da je v počitnicah fantič nekoliko porajal po koroški deželi in si ogledal kraje svoje lepe domovine ter pozabil na bridkosti šolskega leta.

In kadar je mladi fant s svojo nadarjenostjo in pridnostjo le premagal vse ovire in dosegel zrelostno spričevalo za univerzo, je bil pogosto obenem zrel za nekaj drugega, za odpad od svojega rodu. Odšel je v univerzitetna mesta. V srednji šoli si je pridobil zadostno znanje nemškega jezika, da se je mogel odslej brez truda posluževati tega jezika pri študiju, a obenem se je vživljal v nemštvo, ki po svojih pozitivnih ustvaritvah brez dvoma spada v krog velikih evropskih kultur. Ko se je po doseženih akademskih diplomah ali promociji vrnil v svojo domovino, med starše in vrstnike, ki so kot kmetje obdelovali zemljo svojih dedov, se je zavedel globokega prepada med okoljem, v katerem je doživel svojo izobrazbo, ter svojim preprostim rodom. Nehote je primerjal opojno, izpiljeno besedo nemških klasikov s preprosto govorico našega kmečkega ljudstva. Ni pomislil, da je tudi jezik nemških kmetov prav tako preprost, in storil napačni zaključek, da je najbolje, da se sedaj on, ki mu je nemška univerza priznala z diplomo enakopravnost na duhovnem področju s tistimi, ki so že v zibelni slišali od

Nasser med zmago in porazom

Kot zadnja se je končno tudi Francija vdala in dovolila svojim ladjam, da plujejo skozi Sueški prekop ter da plačujejo prehodne takse Egiptu. Nasserjevo zmago slavje je popolno in zato je lahko bil toliko priazen in sprejel plačilo ne v dolarjih, kot je prvotno zahteval, temveč v angleških funtih. Po tem ko je z angleško vlado že sklenil sporazum o prevozninah in so v teku pogajanja za ureditev celotnega kompleksa gospodarskih vprašanj med obema državama, so tudi šterlingi iz francoskih rok zanj dobrodošli. Je to zadnje poglavje melanholičnega poskusa Anglije in Francije, da uveljavita svojo voljo na Bližnjem vzhodu. Izkazalo pa se je, da sta obe državi, ki sta dobrih 150 let vedrili in oblačili na tem prostoru, nimata tam nič več za govoriti.

Kljub tej zmagi proti Nasserjevi zmagi proti Evropi, pa je istočasno njegov vpliv med arabskimi državami začel slabeti. Dolarska diplomacija je pač bolj uspešna kot angleške vojne ladje in francoska letala. V času anglo-francosko-izraelskega napada na Egipt ustvarjena vojaška zveza med štirimi arabskimi državami: Egiptom, Saudijsko Arabijo, Sirijo in Jordanijo, je v polnem razkroju. To zavezništvo je imelo skupno vrhovno vojaško poveljstvo, ki je bilo v rokah nekega egiptovskega generala. Njegov sedež je bil v Ammanu, prestolnici Jordanije. Minuli teden pa je egiptovski predstavnik (ki je bil obenem vrhovni poveljnik) v tem štabu nenadoma odpotoval v

domovino, a nekaj dni nato je jordanska vlada izgnala egiptovskega vojaškega atašeeja v Ammanu ter egiptovskega generalnega konzula v Jeruzalemu z obrazložitvijo, da sta rovarila proti jordanski vladi. Istočasno je jordanski kralj Hussein poklical svojega poslanika v Kairu na „poročanje“ k sebi.

Po drugi strani pa kaže Bagdadski pakt, ki je nekaj podaljšek Atlantskega pakta na Srednjem Vzhodu (članice: Turčija, Irak, Iran, Pakistan) nove znake življenja. Poleg ustanoviteljice tega pakta Velike Britanije se je sedaj postavila še Amerika z denarjem.

Žrtev mednarodnega vohunstva

Minulo nedeljo so iz umazane vode pristanišča v Portsmouthu na Angleškem potegnili truplo brez glave in s strahotno iznakaženimi udi. Na telesu so še viseli razcefrani ostanki potapljaške obleke. Truplo je bilo že precej razpadlo, kar je dokazovalo, da je že dalj časa ležalo v vodi.

Vso noč so se zdravniki v bližnji bolnici trudili, da ugotovijo identiteto mrtveca. Najbolj verjetna je domneva, da gre za znane potapljača Crabba, ki je v skrivnostnih okoliščinah izginil pred dobrim letom dni, ko sta se predsednik sovjetske vlade Bulganin in generalni tajnik komunistične stranke Hruščev na krovu sovjetske križarke „Ordzonikidze“ pripeljala na državni obisk v Veliko Britanijo.

Grozote v Alžiru

Bomba v nočnem lokalu

Srdita borba med alžirskimi uporniki in Francozi gre naprej in zahteva vedno nove žrtve. Kot odgovor na francoske represalije so alžirski uporniki pojačali svojo teroristično delavnost v mestih. Minulo nedeljo je eksplodirala bomba v enem izmed največjih plesnih lokalov v mestu Alžir. Deset oseb je bilo na mestu mrtvih okrog 80 pa težko ranjenih. Morali so jih odpeljati v bolnico. Večino med njimi so tvorile mlade ženske, ki so jim drobci bombe tako poskodovali ude, da so jih morali amputirati.

Tudi alžirski Francozi so v znak protesta „proti premali odločnosti“ oblasti stopili v stavko. Minuli terek so bile zaprte vse banke, pošte, hoteli, javni uradi in trgovine. Izlozbe trgovin, ki se niso hotele priključiti stavki, so demonstranti razbili in oplenili. Množica Francozov, ki je demonstrirala po ulicah, je spotoma naglo naraščala. Navalila je v mohamedanski predel. Demonstranti so tam začeli pretepati posamezne Arabce ter napadali mohamedanske trgovine. Eno nasilje rodi drugo, ki se veže v krvavo verigo strahot. Pri tem trpijo obo-

matere — Goethejevo besedo, vključni v ta „višji“ kulturni krog, saj je sedaj njegovo naravno mesto izobrazbeno med sebi enakimi. Po drugi strani pa mu o slovenski kulturi, o vrednotah slovenskega naroda, o njegovih krepostih in o njegovi časti ni nihče ničesar povedal. Prav tako, da ta narod po svojih kulturnih ustvaritvah tudi spada v evropsko kulturno družino! Nasprotno, začeni od ljudske šole naprej je slišal povečini zgolj poveljevanje nemštva in povske na račun svoje slovenskega rodu.

Pa tudi življenjske razmere in borba za vsakdanji kruh so v vzdušju narodnostnega nasprotstva zadnjih sto let silile izobrazence slovenskega rodu, da so se „prilagodili“. In povečini so to bili najnadarnejši naši ljudje, kajti pot do višjih služb jim je bila odprta le preko nemštva. Tako se je dogajalo, da so slovenski starši in duhovniki dajali in vedno znova dajali, deželi in državi. Dajali so prav tiste, ki bi bili v prvi vrsti poklicani, da se vrnejo k svojemu rodu in mu pomagajo, da doseže višjo stopnjo narodne omike in zavesti. To je šlo stoletja in zato ni čudno, da je naš domači rod ostal reven.

ji, Francozi in Alžirci. In konca še ni videti, kajti iz Pariza prihaja vest, da namerava nova vlada Bourges-Maunoury-ja začeti politiko „železne roke“, toda malokdo verjame v njen uspeh.

DULLES V GOREČEM LETALU. Minulo nedeljo je na nekem pristanišču blizu New Yorka zasilno pristalo veliko potniško letalo. Pri pristanku so iz enega motorja že švigali plameni, ki so jih pa pravočasno pogasili. V letalu je potoval ameriški zunanji minister Dulles, ki požara med poletom sploh ni opazil, ker je bil, kot je sam rekel „zatopljen v najnovejše predloge o razorožitvi“. Dulles je kot zunanji minister doslej prepotoval 650.000 km po zraku, ne da bi se mu kaj pripetilo.

ZA BINKOŠTI 30 SMRTNIH NESREČ. Prazniki so zvalili iz mest vsakogar, ki se je le mogel premikati. V vlakih so se tiščali potniki, a na cestah je bilo vse živo motornih vozil. Skupno je bilo v Avstriji 30 smrtnih nesreč, a v številu žrtev prednjači topot Koroška. Sedem ljudi je letošnji binkoštni izlet plačalo z življenjem.

Na Koroškem pa smo doživljali še žalostnejše pojave. Pogosto so vprav tisti, ki so bili vzrejeni in vzgojeni z žulji slovenskih staršev in duhovnikov, obrnili hrbet lastnemu rodu in začeli pljuvati nanj. Zato je upravičeno nemški poštenjak in duhovnik Vinzenz Rizzi zapisal že leta 1850: „Der Slawe erkaufte die Protektion um den Preis der Germanisierung.“

Če pogledamo okoli sebe, tedaj moramo ugotoviti, da smo Slovenci na Koroškem in v Avstriji sploh na znanstvenem polju, na splošno kulturnem, pa tudi na političnem polju doprinesli zelo, zelo mnogo. Naj si v tej zvezi spravimo v spomin našega velikega fizika Jožefa Štefana, našega velikega slikarja Pernharta, vodilne politike vseh nemških koroških strank, mnogi so izšli iz slovenskih družin in dojila jih je ob slovenski pesmi slovenska mati. Pa naj so to visoki cerkveni funkcionarji ali generalni direktorji velikih podjetij. Prekrojila pa jih je srednja šola, ki ni imela avstrijskega duha, ampak velenemškega, kakršnega so tudi učitelji že desetletja prinašali z nemških univerz. Slovencev pa sploh niso priznavali.

podprla omajani prestiž Zapada. Tako poročajo iz Bagdada, prestolnice Iraka, da je ondodna vlada podpisala z ameriško pogodbo o znatnem posojilu. Tudi v že doslej zapadno usmerjenem Libanonu je pri delnih volitvah minulo nedeljo zmagala vladna stranka, ki je od 22 razpisanih mandatov dobila 19.

Da prekrije te neuspehe svojih velikarabskih načrtov, pa Nasser preko svojega časopisja širi vesti, da bo kmalu začel graditi orjaški Assuanski jez na Nilu. Naročilo za začetek del je že dobila neka nemška firma. Pač pa manjka denar, kajti dohodki Sueškega prekopa so kljub vsemu premajhni in pravzaprav negotovi.

Takrat je baje neke noči poveljnik sovjetske vojne ladje opazil, da se okrog ladje suče nek sumljiv potapljač in sporočil angleškemu oblastem, da je bil neznani potapljač „zavrtnjen“. Obenem je sovjetska vlada energično protestirala proti tej zvedavosti Angležev za podvodne naprave sovjetske ladje.

V parlamentu je tedanji angleški ministrski predsednik Eden izjavil obžalovanje nad tem dogodkom, ki se je zgodil „brez vednosti“ angleške vlade. Vendar nihče tej izjavi ni dal polne vere, ampak so bili vsi prepričani, da se Crabb brez vednosti britanskih varnostnih oblasti pač sploh ne bi mogel približati močno zastraženi sovjetski ladji. Sedaj se je pojavila druga domneva, da je Crabb izvedel svoj usodni poizvedovalni poskus pod vodno gladino po naročilu ameriške tajne službe, kateri je britanska varnostna služba šla iz prijateljstva toliko na roko, da je „zatisnila eno oko“ pod pogojem, da dobi tudi ona na vpogled morebitne Crabbove izsledke. Podatkov ni bilo, obveščevalne službe zatiskajo sedaj obe očesi in ušesi, vlade pa — ničesar ne vedo.

„AZIJSKA GRIPA“, za katero je v minulih tednih obolelo pol milijona ljudi v Indiji, 300.000 na Filipinih (nad 100 bolnikov je umrlo) in 350.000 na Japonskem, se je sedaj razširila tudi na zapadno obalo Amerike. Na neki ladji, ki je prispela iz Manile v San Francisco, je od 2000 potnikov in posadke okrog 100 oseb obolelo na tej doslej neznani vrsti gripe, proti kateri so običajna zdravila (tudi antibiotika) neuspešna. Bolezen povzroča hudo vročino, ki doseže v dveh dneh svoj vrhunec, naslednje tri dni počasi pada in po nadaljnjih petih dneh je bolnik zopet zdrav, razen ... Angleška, italijanska in avstralska vlada so odredile stroge zdravstvene ukrepe na letališčih in v pristaniščih, da preprečijo prenos boleznih po potnikih iz Orienta.

Naša nova gimnazija pa hoče mladini odpirati oči na vse strani. Študij je podoben zidavi visokega stolpa. Vsak razred je eno nadstropje. To nadstropje pa mora imeti tudi okna, da vidimo razgled naokoli. Če taka okna manjkajo, vidimo samo v višino in to je bila in je napaka nemških šol. Mi pa se hočemo ozreti na vse strani, hočemo izobražencev s širokim obzorjem.

Značilno za iztreznjenje, ki si utira pot, je dejstvo, da se poleg slovenskih prijav za novo gimnazijo oglašajo tudi nemški starši, ki bi želeli poslati svoje otroke v to gimnazijo, ki bo po svojem bistvu dvojezična. Spoznavajo, da je ta naša srednja šola zgrajena na mnogo širši podlagi kot sedanje istovrstne nemške šole. Spoznavajo, da je ta vzgojni zavod mnogo bolj primeren za mladino, ki bo žive-la v Avstriji, v državi, ki ji je namenjena vloga dobrega sosedu in posrednika vrednot med narodi. Časi narodnostnega sovraštva spadajo v preteklost, danes nam je treba medsebojnega razumevanja in sodelovanja. Za to pa je potrebno medsebojno spoznavanje, iz katerega izvira medsebojno spoštovanje.

Politični teden

Po svetu . . .

Razburjenje radi razorožitve

je zavlado med atlantskimi zavezniki Amerike, ko se je minuli teden ameriški zastopnik na razorožitveni komisiji v Londonu, Harold Stassen, po nekaj brezuspešnih razgovorih s predstavniki atlantskih vlad o najnovejših ameriških predlogih za delno razorožitev, znova odpeljal v Washington na poročanje. Največ vznemirjenja pa je zbudila vest, da se je Stassen menda pred odhodom v Ameriko na skrivaj sestal s sovjetskim delegatom Zorinom. Ameriški predlogi o razorožitvi, o katerih je minuli teden ameriški predstavnik razpravljal z delegati atlantskih držav, niso rodili enotnega stališča med zavezniki. Predvsem niso evropske države pripravljene se vnaprej odpovedati lastni atomski oborožitvi, ker bi taka odpoved za vedno zapečatila njihovo podrejeno vlogo v koncertu svetovne politike. Vprav nedavne angleške eksplozije vodikove bombe so nekaterim gospodarsko močnejšim državam dokazale, da ni nikjer zapisano, da le oba kolosa, Sovjetska zveza in Združene države razpolagata s sredstvi za atomsko oborožitev. Znanost namreč odkriva vedno nove načine izkoriščanja atomske energije in med tem tudi „cenejše“ postopke, tako da si bi počasi tudi „siromaki“ med državami mogli „privoščiti“ nevarni atomski bojni luksus.

Nevtralna cona in nemške skrbi

Predlog o „nevtralnih conah“, ki bi bile razorožene oz. samo delno oborožene in nad katerimi bi „bdela“ posebna mednarodna zračna kontrola, pa ni prav nič pogodu Zapadni Nemčiji. Obstaja namreč načrt, po katerem bi poleg arktičnih predelov „nevtralna cona“ obsegala tudi večji del zap. in Srednje Evrope. Sporazum o tem vprašanju bi pač pomenil odložitev rešitve nemškega vprašanja v neskončnost, to je: potrdil bi za nedoločen čas sedanjo delitev Nemčije.

Adenauer se nahaja sedaj doma v ne baš zavidljivem položaju zaradi bližajočih se volitev (15. sept.), kajti socialistična opozicija izkorišča sedanjo „razorožitveno klimo“ v demagogo „nevtralistično“ propagando. Socialistični prvak Ollenhauer trdi, da bi mnogo prej prišlo do združenja Nemčije, ako bi se zapadnonemška vlada pogovarjala ne le z Washingtonom, ampak tudi z Moskvjo, kajti tam leži sedaj ključ za nemško zedinjenje. Uspešen razgovor z Moskvjo pa je možen samo, ako je Zapadna Nemčija nevezana. Zato zahtevajo socialisti prepoved ustvarjanja ameriških atomskih zalog v Nemčiji, izstop iz Atlantskega pakta in odpoved slehernemu oboroževanju. Po drugi strani lahko Adenauer sicer upravičeno trdi, da je sedanje blagostanje in prospeh Nemčije zaslug njegove zapadno usmerjene politike, brez katere ne bi bilo izdatne ameriške gospodarske pomoči, ki je Zapadno Nemčijo, tudi ob marljivem delu njenega prebivalstva, postavila na noge. Toda za pretekle usluge imajo ljudje navadno slab spomin. Zato sedaj propaganda Adenauerjeve stranke predvsem skuša prikazati, da bo moč sedanje blagostanje vzdrževati še naprej le v okviru zapadnih zavezništov. Sklicuje se pa na besedilo washingtonskega zaključnega poročila v zvezi z nedavnim Adenauerjem obiskom v USA, da ne bo Amerika ničesar pokrenila glede razorožitve brez pristanka prizadetih. Pa koliko so taka zagotovila vredna, je pokazal nedavni sklep Anglije, da enostransko ukine prepoved trgovine s komunistično Kitajsko, kljub temu, da je bila gospodarska blokada, ki izvira še iz časov korejske vojne, sklenjena sporazumno in bi jo mogli samo ob sporazumu vseh zopet ukiniti.

Tekma za kitajski trg

Sedaj pa je britanska vlada z enostranskim sklepom ukinila glavne prepovedi trgovine s komunistično Kitajsko, kljub nasprotnim željam Amerike. Verjetno bodo angleškemu zgledu sledile tudi druge atlantske zaveznice. Začel se bo boj za orjaški kitajski trg, katerega izgubo je v zadnjih letih posebno angleška industrija zelo občutila. Eden izmed vzrokov ukinitve prepovedi je bilo tudi dejstvo, da je Zapadna Nemčija (preko Sovjetske zveze, s katero je trgovski promet, — v sicer nekoliko omejenem obsegu — dovoljen) začela trgovati s komunistično Kitajsko. Angleška vlada je izkoristila nerazpoloženje, ki je zavladovalo v odno-

sih med Ameriko in nacionalistično kitajsko vlado generalisima Čangkajška na Formozi zaradi protiameriških izgrediv, ki so na tem otoku izbruhnili. Obenem pa se danes Velika Britanija, kot tretja posestnica vodikove bombe, čuti dovolj močno za nekoliko bolj samosvojo politiko proti svoji veliki zaveznici preko oceana. Je pa to tudi malo maščevanje Angležev, ki svojim ameriškim „bratrancem“ ne morejo odpustiti njihovega zadržanja v sueški „aferi“.

Francija: Nastopi Bourges Maunoury

Medtem ko se odigravajo ti pomembni dogodki na svetovni pozornici, pa v Rimu in Parizu sedijo vlade, ki so pravzaprav že padle. V Franciji en politik za drugim vrača predsedniku republike Coty-ju mandat za sestavo nove vlade, ker pač ne more zbrati potrebne večine v parlamentu. Končno je le Bourges Maunoury sestavil novo vlado in se predstavil parlamentu. Večino v njej imajo radikali in socialisti. Novi predsednik vlade je star komaj 43 let in je najmlajši šef vlade od leta 1883.

V Italiji: vlada odstopi, čeprav je dobila večino

V Rimu pa je prvak demokristjanske stranke Adone Zoli po dolgotrajnih pogajanjih sestavil „manjšinsko“ vlado, to je zgolj iz pripadnikov njegove lastne stranke in nekaterih nestrankarskih strokovnjakov. Večino v parlamentu je dobil le, ker so zanj glasovali tudi „missini“, to je stranka „Movimento sociale Italiano“, ki združuje v svojih vrstah večino fašistov. Ironija usode je v tem, da je Zoli bil vse svoje življenje prepričan demokrat in odločen nasprotnik fašizma. Prav tako tudi večina članov njegove vlade. Sedaj so jih pa prav glasovi fašistov, to je največjih nasprotnikov demokracije, rešili pred nezaupnico v demokratičnem parlamentu. Kljub temu je Zoli iz tega dejstva izvajal posledice in z vso vlado odstopil.

Sicer pa gre svetovna politika svojo pot naprej, znamenje, kako malo pomeni danes Evropa v svetovnem dogajanju, in to prav zaradi svoje notranje slabosti in neednosti.

. . . in pri nas v Avstriji

Nemško premoženje

Tako zvano nemško premoženje v Avstriji je bilo dolga leta velika ovira pri pogajanjih za avstrijsko državno pogodbo in končno so se vojni zavezniki in avstrijska vlada tudi v tem vprašanju zedinili, nakar je bila državna pogodba dne 15. maja 1955 podpisana. Ta pogodba načelno določa, da smejo v Avstriji preiti v roke nemških državljanov le osebne premoženjske vrednote v vrednosti 10.000 dolarjev ali 260.000 šilingov. Pogodba pa prepoveduje, da bi industrijska podjetja v Avstriji zopet prešla v roke nemških državljanov ali nemških koncernov, ker naj bi ne nastal zopet predvojni položaj, da je cele panoge avstrijske industrije obvladal nemški kapital in tako tudi dirigiral politiko Avstrije.

Za ureditev tega zamotanega vprašanja so bila mesece in mesece dolga tajna pogajanja in sedaj sta se obe državi zedinili. Trdijo, da sta s to ureditvijo obe državi zadovoljni, kako pa stvar dejansko izgleda, bo pokazala bodočnost.

To nerešeno vprašanje je bila še zadnja ovira pred obiskom nemškega državnega kanclerja Adenauerja v Avstriji. Kancler Adenauer bo vrnil državni obisk, katerega mu je v Bonnu nedavno napravil naš zvezni kancler inž. Raab.

Vojaška delegacija na potovanju

Avstrijski minister za obrambo g. Ferd. Graf potuje ob spremstvu državnega tajnika Stefanija in nekaj višjih častnikov po raznih zapadnoevropskih državah. Tam si ogledujejo in študirajo vojaške naprave. Delegacija je bila nekaj časa v Franciji, kjer je minister Graf dobil visoko vojaško odlikovanje. Sedaj se mudi na švedskem.

Suho grlo

Saj je še znano, da so tik pred volitvami državnega predsednika in štajerskih deželnozborskih volitev pivovarne hotele zvišati cene piva. Pivo je bilo tedaj že v središču volilne propagande. Ker pa bi to utegnulo tedaj vplivati celo na izid volitev, so se vladni stranki in pivovarne zmenili, da se o ceni zopet govori šele po volitvah. Dejansko so se sedaj dogovorili, da se cene piva zvišajo s 15. junijem. Od tega dne bomo torej pili manj piva, pač pa več mleka, kate-

rega je zadosti na razpolago in je dosti cenejše kakor pivo.

Skrbi občin

Kakor je znano, pri nas občine v zelo omejeni meri smejo predpisovati davke, v ostalem pa dobivajo od države oziroma iz davčnih dohodkov države. O tem pa je že vsa leta boj, da bi bilo pomagano tudi revnejšim občinam v zadostni meri, da bi bile dorasle svojim nalogam. Posebno vedno bolj naraščajoči promet hudo obremenjuje

Luigi Salvini, prijatelj Slovencev, je umrl

Prve dni junija je nenadoma umrl v Rimu univ. prof. Luigi Salvini. Zadnja leta pred smrtjo je bil inspektor v italijanskem prosvetnem ministrstvu. Komaj 50-letnega znanstvenika je zahrbtna bolezen — rak na pljučih — položila v prezgodnji grob. Bil je eden izmed najodličnejših italijanskih strokovnjakov za literature vzhodnoevropskih narodov. Med drugim je bil tudi eden izmed redkih tujcev, ki se je dobro naučil slovenščine. Po dovršeni srednji šoli se je Salvini posvetil študiju vzhodnoevropskih jezikov in kmalu zbudil pozornost s svojim izrednim talentom za jezike. Poznal je 20 jezikov, med katerimi je bila tudi finščina. Dolga leta je poučeval na Vzhodnem inštitutu univerze v Neaplju. Med drugim je objavil nekaj temeljitih študij o bolgarskem jeziku, a finski jezik je tako obvladal, da je v tem jeziku zložil celo nekaj pesmi, za katere mu je finska državna komisija podelila nagrado. Posebno ljubezen pa je Salvini gojil do Slovencev. Že pred drugo svetovno vojno je večkrat obiskal Ljubljano in sklenil trajna prijateljstva s številnimi slovenskimi kulturnimi delavci. Tudi vojna ga je zanesla v Ljubljano. Takrat je svoj velik ugled zastavljal v prid slovenskim kulturnim delavcem, da jih reši preganjanja italijanskih zasedbenih oblasti ter da kolikor mogoče omili trdote vojne in revolucije. Kot resnično kulturnemu človeku mu je vsako nasilje bilo odvratno. Žal so nekateri med tistimi, ki se imajo Salvinijevim in-

tudi občinska pota in ceste. Pri nas pa je Dunaj tista največja občina, ki dobi na svoj račun iz te državne blagajne največje vsote. Vsako leto so nova pogajanja o razdelitvi državnih davkov na dežele in občine. Isto bo tudi letos. Upamo, da deželam uspe zagotoviti posebno podeželskim občinam zadostna ali vsaj najpotrebnejša sredstva za urejeno občinsko gospodarstvo. Posebno težak položaj imajo občine, kjer ni industrijskih in obrtniških podjetij.

tervencijam zahvaliti za življenje, mu to uslugo po vojni vrnilo s črno nehvaležnostjo. Kljub visokim položajem, ki jih zavzemajo v „uradni“ kulturi, so pa ti ljudje pokazali, da jim manjka resnične srčne kulture. Ko je nekoč nanesel pogovor na to, je Salvini znova pokazal resnično plemenitost svojega značaja. Dejal je, da dejanj teh posameznikov ne gre istovetiti s celotnim narodom.

V resnici je ostal še naprej iskren prijatelj slovenske kulture. Njegovo najpomembnejše delo za širjenje znanja o slovenski kulturi med Italijani je knjiga „Rosmarino e semperverde“ (Rožmarin in zimzelen). Je to antologija najpomembnejših slovenskih pesniških in kratkih pripovednih del. Vsa izbrana dela je Salvini, ki je imel tudi pesniški dar, prestavil v krasno italijanščino, ki v enakovrednem izrazu podaja vrednote izvirnikov. Knjigi je napisal izčrpen in z ljubeznijo prežet uvod o zgodovini in razvoju slovenske kulture.

Ta njegov sestavek spada gotovo med najlepše, kar so tujci kdaj napisali o našem narodu in naši kulturi. To je toliko več vredno, ker tudi med Italijani vlada kopica iz političnih gonj v preteklosti porojenih predsodkov proti Slovincem.

Slovenska kultura ostaja zato hvaležen dolžnik temu iskrenemu prijatelju našega naroda, a Slovenci, ki smo ga osebno poznali, ga bomo ohranili v prijetnem spominu.

a. l.

SLOVENC

doma in po svetu

Graški slavisti med koroškimi Slovenci

Za binokostne praznike je napravil slavistični inštitut graške univerze študijsko potovanje na Koroško, da na licu mesta sliši slovenska narečja in slovensko pesem. To študijsko potovanje je obsegalo vse tri doline in je bilo pod vodstvom dekana filozofske fakultete, univerzitetnega profesorja dr. J. Matla, ki kot strokovnjak za slavistične vede uživa mednarodni sloves. V skupini so bili tudi drugi univerzitetni profesorji iz Gradca in Dunaja ter akademiki, ki študirajo slavistične vede. Na binokostni ponedeljek so si ogledali tudi števnanje na Bistrici pri Zilji. Vsi člani skupine so bili prav zadovoljni s tem, kar so na Koroškem videli in slišali. Ob slovesu od Koroške so izjavili, da je to potovanje zelo plodonosno in uspešno za vse, ki se bavijo s slavističnimi vprašanji.

Iz Trsta v Argentino, Ameriko in Japonsko

Leta 1945 je dr. Bojan Ribnikar v Trstu začel izdajati slovenski list „Glas zaveznikov“. Po več kot 25 letih fašizma in vojne je bila to prva slovenska tiskana beseda v velikem jadranskem mestu. Bilo je glasilo zavezniške vojaške uprave. Leta 1947 je odšel v Argentino, od tam pa čez nekaj let v Združene države. Služboval pri različnih družbah za letalski promet, obenem pa je nadaljeval študije na univerzi. Minuli mesec pa je nastopil novo službeno mesto kot direktor zastopstva velike ameriške pomorske družbe „Everett Steamship Corporation“ v Tokiu, prestolnici Japonske. Svet postaja menda premajhen za Slovence.

Pesnik Marjan Jakopič se je poročil

Iz Clevelanda (USA) je prispela vest, da sta g. Marjan Jakopič in gđ. Jožica Petelin sklenila zakonsko zvezo. G. Jakopič je priznan slovenski pesnik, ki je lani izdal svojo prvo pesniško zbirko „Vrbova piščal“ pri „Mohorjevi tiskarni“ v Celovcu, kot smo ob času že poročali. Bilo srečno!

Slovenski sodelavec dunajske gledališke ustanove

Na Dunaju je bil pred kratkim z odobrenjem zveznega prosvetnega ministrstva ustanovljen „Kolegij dunajske dramaturgije“, v katerem so zastopana vsa velika dunajska gledališča (Burgtheater, Josefstadttheater, Volkstheater in druga). Ta kolegij ima poleg posebnega znanstvenega sveta treh profesorjev Inštituta za gledališko znanost na Dunaju tudi svoje inozemske dopisne člane. Slednji imajo nalogo, da ustanovi predlagajo dela iz svojih nacionalnih literatur za vpriporitev v dunajskih gledališčih. Za dopisnega člana za Jugoslavijo je bil imenovan Filip Kašan — Kumbatovič, profesor na ljubljanski akademiji za gledališko umetnost.

„Let's Sing“ - slovensko-ameriška pesmarica

Gospa Albina Novak, dolgoletna marljiva društvena delavka med našimi rojaki v Ameriki (tudi predsednica ondotne „Slovenske ženske zveze“) je pred kratkim izdala lično slovensko - angleško pesmarico. Knjižica obsega 176 strani, od katerih je 37 strani odmerjeno najbolj znanim angleškim pesnim, ki jih prepevajo naši rojaki, a ves ostali del prinaša slovenske narodne in umetne pesmi. Poleg posvetnih je v knjižici tudi lepo število nabožnih pesmi. Zbirka je zbudila zelo ugoden odmev med našimi rojaki v Ameriki, ki radi prepevajo pesmi svoje nove domove, obenem pa ljubijo in ohranjajo slovensko pesem in besedo, ki so jo prejeli od svojih mater in očetov. Kot državljani najmočnejše in najbogatejše države na svetu so ponosni tudi na svoj rod, rod slovenski.

Akademija slovenskega učiteljskega v Trstu

Sredi maja je Slovensko učiteljske v Trstu priredilo svojo zaključno prireditve v veliki dvorani „Avditorija“. Na programu je bilo več točk. Pokazale so visoko raven slovenskih dijakov in dijakinj, ki se pripravljajo na lepi učiteljski poklic. Po vrsti skrbno pripravljenih recitacij, zborovskih pesmi in klavirskih točk, so posebno ugajali baleti, med katerimi so bili folklorni prizori in znani „Chopinovi valček“. V izkušeni režiji prof. Peterlina so pa dijaki zaigrali enodejanko „Našli so se“, s katero so tržaški slovenski učiteljski prosilci 50-letnico slovenskega pisatelja Antona Ingoliča. Prostorna dvorana je bila polna.

Po njegovih načrtih so obnovili mesto s 50.000 prebivalci

Nedavno se je vrnil v Sv. Križ pri Trstu izseljenec Viktor Sulčič na obisk. Pred 24 leti je odšel v Južno Ameriko, ker v domačem kraju, pa tudi bližnjem Trstu ni mogel dobiti službe, čeprav je pravkar z odličnim uspehom končal univerzo, kjer se je izobrazil za arhitekta. Ladja ga je ponesla v Argentino, kjer ga je sprva čakalo težko življenje. Leta 1926 se je z nekim svojim tovarišem udeležil natečaja za zgradbo nove hipotekarne banke v Buenos Airesu, prestolnici Argentine. Komisija je njunim načrtom prisodila prvo nagrado v znesku 125 tisoč dolarjev. Toda še preden je bila nagrada podeljena, je padla vlada in njena naslednica je izjavila, da ne bo gradila novega poslopja hipotekarne banke. Oba arhitekta sta si morala pred sodiščem pridobiti priznanje njune pravice. V zvezi s to „zadevo“ pa je Sulčič postal znan po vsej Južni Ameriki in odtlej mu naročil ni več manjkalo. Dolej je zasnoval okrog 125 načrtov za različne velike stavbe. Med temi je obnovitev italijanske bolnice v Buenos Airesu, zgradba športnega velestadiona „Boca Junior“. Ko je leta 1942 potres uničil mesto San Juan (50.000 prebivalcev), je bila poverjena Sulčiču izdelava načrtov za obnovo mesta. Pri tej priložnosti je uveljavil uporabo nekega novega materiala, ki je odporen proti potresom in sedaj z uspehom gradijo stavbe po vsej južni Ameriki, kjer obstaja nevarnost potresov.

Na novi dvojezični gimnaziji:

Pojasnila o sprejemnih izpitih

Kakor ste brali v zadnji številki našega lista, je deželni šolski svet za Koroško razpisal sprejemne izpite za slovensko gimnazijo v Celovcu. V tej zvezi smo iz pooblaščenega vira izvedeli še naslednje:

Sprejemni izpiti bodo prvi dan poletnih počitnic, 8. julija, v poslopiju nove državne realke v Celovcu, Lerchenfeldgasse 22, to je blizu poznanega sanatorija „Mariahilf“ na Radetzkystrasse pod Kreuzbergom.

Prijavite lahko dijake pismeno istotam ali pa osebno v uradnih urah, to je vsako sredo od 14.30 do 17. ure in vsak četrtek od 9. do 12. ure, in sicer fante in dekleta za 1., 2. ali 3. razred te nove šole. K pismeni prijavi priložite rojstni list otroka in dokument o državljanstvu, pri osebni prijavi pa prinesite omenjene dokumente s seboj. V pisarni *soba 65 v 2. nadstropju boste* dobili tudi podrobna pojasnila glede predpisanih izpitov.

V to šolo more vstopiti vsak učenec ali učenka, ki je končala uspešno 1. ali 2. razred katerekoli srednje šole v Avstriji. Pri učencih, ki pridejo iz drugih srednjih šol, se bo ugotovilo le znanje slovenskega jezika. Pripuščeni bodo v naslednji višji razred. Prav tako bodo sprejeti tudi dijaki, ki zaradi bolezni ali drugih vzrokov v tekočem šolskem letu učnega cilja ne bodo dosegli in bi morali v šolskem letu 1957/58 na starem učnem zavodu razred ponoviti. Na novi šoli bodo pripuščeni v isti razred.

Tudi iz glavne šole bodo učenci mogli vstopiti v enega izmed teh treh razredov, kakor pač bodo ugotovljeni predpogoji pri uspehu sprejemnega izpita. Učenci iz glavne šole, ki bodo na podlagi spričeval izkazali svoj dosedanji študij vsaj z *dobrim uspehom*, to se pravi, da bodo imeli v vseh glavnih predmetih vsaj dobro (2), bodo sprejeti v naslednji višji razred nove gimnazije in bodo polagali izpit le iz slovenščine oziroma se bo stopnja njihovega jezikovnega znanja ugotovila. Vsi drugi učenci iz glavnih šol pa bodo morali polagati sprejemni izpit iz glavnih predmetov, to je iz slovenščine, nemščine in računstva in to v

obsegu učne snovi razreda, iz katerega ravno pridejo. Ako bodo izpit uspešno prestali, bodo sprejeti v višji razred, n. pr. po dokončanem prvem razredu glavne šole v drugi razred te nove gimnazije. Učencem ali učenkam, ki vstopijo po uspešno končanem drugem razredu glavne šole v drugi razred te nove srednje šole, pa ne bo treba polagati izpita.

Iz ljudske šole bodo fantje in dekleta po končanem 10. letu starosti in po dovršenih štirih letih šolskega obiska polagali izpit iz slovenščine, nemščine in računstva za prvi razred v obsegu snovi, ki je predpisana za četrto šolsko stopnjo ljudske šole.

Zakon predpisuje samo najnižjo starost za sprejem v srednje šole, to je dovršeno 10. leto. Zato morejo tudi fantje in dekleta, ki so že dovršili 11. ali 12. leto starosti stopiti v 1. razred te nove šole. To velja predvsem za otroke, ki iz različnih razlogov niso mogli po desetem letu nadaljevati višjega šolanja. — Po drugi strani pa imajo nadarjeni učenci in učenke, ki so dovršili vsaj peto ali šesto stopnjo ljudske šole, možnost, da se prijavijo za sprejemni izpit za drugi ali celo tretji razred nove gimnazije. Ako bodo zaprosili za sprejem v 2. razred nove gimnazije, bodo morali polagati izpit iz snovi, ki je predpisana za 5. stopnjo ljudske šole. Za sprejem v 3. razred gimnazije pa je predpisan izpit iz snovi 6. stopnje ljudske šole.

K izpitu v ponedeljek, dne 8. julija, prinesite tudi zadnje šolsko spričevalo, ki ga bodo otroci prejeli ob zaključku šole dne 6. julija.

V naslednjih številkah bomo nadaljevali z objavami podrobnejših pojasnil v zvezi z novo slovensko gimnazijo.

Uradna objava o sprejemnih izpitih za novo gimnazijo je po naročilu koroške deželne vlade izšla v torek, dne 4. t. m. v glavnih nemških dnevnih listih in sicer v „Volkszeitung“, „Die Neue Zeit“ in v „Kleine Zeitung“. Uradno glasilo deželne vlade „Kärntner Landeszeitung“ pa je uradni razglas prineslo v slovenščini in nemščini.

Počasna smrt – PO GRAMIH BELEGA PRAŠKA

Ne mine mesec, da ne bi policija evropskih ali ameriških vele mest imela opravka z razpečevalci mamilnih strupov. Pri nedavno v Benetkah zaključenem procesu zaradi smrti rimske deklice Vilme Montesi so mamila igrala veliko vlogo. Pa o tem več na drugem mestu. V Rimu sedi v zaporu nekaj gospodov iz najbolj „izbrane“ družbene plasti, eden je knez, drugi baron in tako dalje, a vsi se bodo v kratkem morali zagovarjati zaradi razpečevanja mamilnih strupov. Iz Pariza, Londona, New Yorka prijavajo vesti o razpredenih tihotapski mreži, ki prenaša preko državnih meja, pa tudi preko oceanov, kilograme belega prahu, ki bi jih človek na prvi pogled imel za nedolžen gips. Je pa ta prah vreden milijone, obenem pa prinaša počasno smrt tisočem nesrečnejšem,

ki so postali žrtev te strastne razvade.

Vse kulturne države sveta so pod okriljem Združenih narodov ustanovile poseben urad za pobijanje trgovine z mamilnimi strupi, pa tudi policije vseh držav sveta sodelujejo pri zatiranju te strašne trgovine s človeško slabostjo. Toda vsi ti naporji so doslej rodili le malo uspehov.

Minili so časi, ko smo bili navajeni samo v pustolovskih romanih iz Daljnega vzhoda srečavati postavbo sključenega Kitajca izpitega obraza, ki kadi svojo opijevno pipko. Dandanes tavajo med nami tisoči nesrečnikov, ki so zapisali svojo dušo in telo temu strupu.

Nedvomno je še vedno domovina mamilnih strupov Daljnji vzhod. Mak, rdeči mak, je ena izmed najbolj znanih rastlin,

iz katerih pridobivajo opij. Ze pred tisočletji so na Kitajskem spoznali lastnost te rastline in iz nje pripravljali čudodelno tekočino za posebne pipe. Sprva je bilo uživanje opija omejeno le na višje sloje, toda v 18. stoletju se je razširila ta razvada na Kitajskem na široke množice. Zaslugo za to imajo Angleži.

Ti so v Indiji začeli gojiti velikanske rastlinske nasade, iz katerih so potem pridobivali opij in ga izvažali na Kitajsko. Ko so kitajski cesarji spoznali škodljivost tega strupa, so njegov uvoz prepovedali. Toda vojne ladje tedanje najmočnejše pomorske sile na svetu so kmalu prisilile kitajskega vladarja na kolena. Uvoz opija je bil zopet dovoljen in angleški zaslužki so rastli. Opij je bil tudi odprl Angležem pot za druge vrste trgovanja na Kitajskem, pri čemer so si delili dobičke z drugimi evropskimi silami, ki so Angležem pomagale pri „opijski vojni“. Nastale so takozvane „koncesije“ na Kitajskem. V velikih pristaniščih kot Šanghaj in Tientsin so nastale pravcatne države v državi, evropske naselbine s posebnimi pravicami. V njih se je koncentrirala trgovina z velikansko državo. Angleži so si pa delili masten dobiček.

Iz zdravila – puguben strup

Toda počasi je raba mamil vprav preko teh središč našla pot tudi v Evropo in Ameriko, kjer pa je uživanje mamil ostalo dolgo časa omejeno na redke posameznike, po večini ljudi, ki so bili kdaj na Daljnem vzhodu in spoznali to pogubno naslodo. V Evropi in Ameriki se je raba mamil v zadnjih desetletjih razširila na drug način. Zdravniki so bili spoznali koristnost mamil pri operacijah. Mamila namreč uspavajo in omotijo človekov živčni sistem in omogočajo operacijo brez bolečin. Kemiki so se posvetili študiju in odkrivanju mamil, ki so najprimernejša za zdravniške namene. Tako je berlinski kemik Friedrich Serturmer odkril morfij, a že nekaj desetletij njegov kolega Dreser heroin. Francoz Pravaz pa je odkritjem obeh Nemcev dal praktično vrednost s tem, da je iznašel posebno injekcijsko iglo, s katero je moč ta mamila zlahka vbrizgavati v človekovo telo. Ponavadi so evropski „morfiniti“, kot imenujejo uživalce teh strupov, prvič spoznali lastnosti teh strupov pri kaki operaciji ali nesreči oz. bolezni, ko so jim zdravniki predpisali injekcije teh sredstev za lajšanje bolečin. Toda ko so ozdraveli, so jih jemali še naprej. Tako je danes postalo vprašanje privržencev mamil svetovno vprašanje.

Kljub temu, da živimo v časih, ko je vse nekje zapisano, ko nam statistike povedo v številkah in odstotkih vse človeško dejanje in nehanje, pa ne obstoje o trgovini in porabi mamil prav nikake zanesljive številke. Tudi danes proizvajajo večino mamil v daljnjih deželah Azije in Afrike, toda predelujejo od tam „uvožene“ surovine v „končne izdelke“ po kemičnih tovarnah in laboratorijih za zdravila v Evropi in Ameriki. Po približnih računih se na svetu porabi vsako leto za približno 8 milijard dolarjev (približno 200 milijard šilingov) mamil. Večji del te vsote gre v žepe prekupčevalcem, ki se bavijo s tem strogo prepovedanim in nevarnim poslom. Zaradi svoje

ugodne zemljepisne lege v Sredozemlju, kot posrednica med Vzhodom in Zapadom, je Italija priljubljeno shajališče prekupčevalcev z mamili. Sem jih dovažajo iz Carigrada, kajti Mala Azija je poleg Italije danes največja proizvajalka mamil v „surovem stanju“. Iz Italije gredo potem naprej v zapadno Evropo in v Ameriko.

Organizirana kupčija

Razvada uživanja strupov se je posebno razpasla po velikih mestih med bogatimi ljudmi, ki iz dolgega časa ne vedo, kaj bi počeli in iščejo od življenja vedno novih naslad. Prepozno je, ko ti nesrečniki spoznajo, da so se z uživanjem mamil predali počasnemu, a gotovemu umiranju. Vsak gram zavžitega ali z injekcijsko iglo vbrizganega strupa je dolg korak proti prezgodnjemu grobu. Toda žrtve mamil nimajo ne volje in ne moči, da bi se razvadi uprle. V Ameriki se je ta razvada razpasla posebno med bogataško mladino. „Trgovino“ z mamili so vzeli v roke gangsterji, povečini južnoitalijanskega porekla. Najznamenitejši je Luky Luciano, ki so ga ameriške oblasti pred nekaj leti prisilno poslale nazaj v Italijo. Sledilo mu je še nekaj njegovih sorojakov in „prijateljev“, kot Pasquale Matania, Frank Callace, a napovedujejo povratek „kralja vseh beznic“, Franka Costella. So to ljudje, ki so vse življenje, od otroških let naprej, prebili v Ameriki, kamor so prišli kot otroci povečini poštenih in delavnih, a revnih emigrantov. Potem so pa dorasli in opazili v „deželi tisočerihi možnosti“ tisto, pri kateri je treba najmanj delati, a za službi najbolj „mastni“. Samo en primer za donosnost prekupčevanja z mamili: Za količino mamil, ki stane v Italiji 1 milijon lir, dobite v New Yorku 12 milijonov. In to blago je lahko, da se izplača „prevažanje“ z letali. Pred nekaj leti so na rimskem letališču aretirali nekega potnika, ki je imel v posebnem pasu sešitih več kilogramov heroína. Ako bi jih bil spravil v Ameriko, bi z enim samim potovanjem postal milijonar. Tako pa sedaj sedi za rešetkami in premišljuje svojo žalostno usodo. Kot nam je moderna doba prinesla mnogo pridobitev, nas osvobodila mnogih nadlog, nam pa je po drugi strani prinesla nove šibe, ki bičajo današnje človeštvo. Ena izmed takih šib so mamila. Opominjajo ga, da darove zemlje pravilno rabi.

Zvočni valovi uspavajo čebele

Dva ameriška znanstvenika sta iznašla novo sredstvo za „krotenje“ čebel. V bližini čebeljnaka sta postavila zvočnik (Lautsprecher), ki je oddajal zvoke različne jakosti. Pri tem sta opazovala obnašanje čebel in ugotovila, da zvočni valovi vplivajo na te drobne in marljive živalice. Precej močni zvoki (frekvenca 600 in jakost 100 decibelov – to velja samo za fizike) tako uspavajo čebele, da se prav nič ne gibljejo. Ta zvok pa človeško uho še kar dobro prenese. Sedaj nameravata oba znanstvenika izdelati posebne aparate za čebelorejo. Ne bo jim torej več treba kaditi smrdelce pipe, da se obvarujejo čebelnih pikov, kadar bodo imeli opravka z čebeljnaki. Lahko bodo oskrbovali svoje varovanke ob zvokih nekoliko glasnega, a poskočnega valčka.

FRAN ERJAVEC, Pariz:

KOROŠKI SLOVENC

II. DEL

Vse neštete nadaljnje cesarjeve odredbe so se torej nanašale predvsem na skrajno zapletene dajatve podložnika, ki jih tudi terezijanski patent iz l. 1747. še ni mogel dokončno rešiti, ker so se pojavljala vedno in vedno nova vprašanja in spori, izvirajoči večinoma iz malih ukoreninjenih starih navad, ki so bile pa večkrat na vsakem zemljiškem gospodstvu drugačne. Vemo že, da so bili podložniki obvezani plačevati vsako leto zemljiškemu gospodstvu določene vsote v denarju, jim dajati določeno množino pridelkov in jim opravljati določeno tlako, a razen tega so bili v navadi še številni mali pokloni ter razne pristojbine. Prve tri dajatve so skušali terezijanski in jožefinski patenti kolikor toliko urediti, vendar je prihajalo celo tu večkrat do hudih sporov, tako n. pr. glede mer pri oddaji žita. Tudi to vprašanje sta hoteli rešiti dve cesarjevi naredbi iz l. 1783. Ti sta določali, da je prepovedano jemati skupano mero in odrejena je bila tudi enotna dunajska mera, toda izvedba teh določb je naletela na tolike težave, da so jih morali dne 6. I. 1890. zopet preklicati in vnoveč dovoliti stare mernike, ki so bili pa po raznih krajih jako različni. Pogosto je vzbujalo jako hudo kri tudi to, ker so zahtevali zemljiški gospodje dajatve v neprilicnem času za kmeta. Glede na to je dvorni dekret z dne 22. III. 1784. odredil, da podložniki lahko poravnajo svoje redne letne obveznosti „te-

daj, kadar jih sami najboljše morejo in hočejo“. Slej ko prej je povzročala velike težave tudi tlaka, zato jo je želel cesar sploh odpraviti, seveda z odkupom. V dvornem dekretu z dne 10. II. 1783. je bilo rečeno, da bi bila „popolna odprava tlake koristna za državo, obenem pa tudi v prid zemljiškemu gospodu in podložniku“. Glede na to je bila osnovana v Gradcu posebna komisija za vso Notranjo Avstrijo, ki naj bi izvedla odkup tlake na vseh državnih domenah, toda ni dosegla zaželenega cilja, ker se je bilo med kmeti trdovratno vzdrževalo mnenje, da je cesar že sploh odpravil tako obsovaženo tlako oziroma da bo odpravljena v najkrajšem času. Z ozirom na to je ostalo tudi glede tlake v bistvu do l. 1848. vse pri terezijanskem robotnem patentu iz l. 1778.

Neprimerno bolj zapleteno je bilo vprašanje majhnih „poklonov“, ker so bili ti že iz davnine skoro na vsakem zemljiškem gospodstvu različni in jih zato sploh ni bilo mogoče enotno urediti s kako skupno naredbo. Glede na to so nekatere take poklone sploh ukiniti (n. pr. dajanje govejih jezikov) in enako tudi navado nekaterih gospodstev, da so si nabavljala razna živila pri svojih podložnikih, a seveda za neprimerno nižjo ceno, nego je bila občajna prodajna cena.

Posebno težko breme za podložnika in enako zapleteno vprašanje za državno upravo so bile pa neštete pristojbine, ki so prišle v teku stoletij v veljavo. Te bi lahko razdelili na štiri skupine, in sicer:

a) pristojbine, ki jih je moral plačati podložnik ob svojem nastopu („primščina“),

b) pristojbina od prodaje zemljišč,

c) pristojbina od imetja umrlega podložnika (mrtvaščina),

č) pristojbine, ki jih je moral plačati podložnik, kadar se je menjal zemljiški gospod.

„Primščina“ je bila v navadi že izza najstarejših časov, le da so jo v raznih krajih različno nazivali. Izprva je veljala tudi ta le za nekaj „poklon“, toda izza Marije Terezije je postala že redna zakonita dajatev. To so določili potem za bivše proste zakupnike tako, da je znašala za nekatere polovico več kot povprečno zadnje prejšnje primščine, pri drugih pa eno sedmino cenilne vrednosti nepremičnin, a glede ostalih zakupnikov je ostalo pri dotedanjih običajih. Le če je oddal zemljiški gospod novo dominikalno zemljo v zakup, je smel zanjo tudi primščino in vse druge dajatve poljubno določiti. Za tiste podložnike, ki so prostovoljno zapustili zemljišče, je bil l. 1785. ukinjen vsak odkup, le ako so se izselili iz avstrijskih dednih dežel, so morali plačati 5 odst. odpustnine, a za prodano zemljišče so morali plačati podložniki do 10 odst. kupnine. — Mrtvaščina („mortuarium“) je bila zakonito urejena šele tik pred cesarjevo smrtjo in je smela znašati kvečjemu 3 odst. cenilne vrednosti nepremičnin ter je veljala od tedaj le še za nekako sodno pristojbino za zapuščinsko razpravo in ne več za pravo podložniško dajatev. — Pristojbina ob priliki menjave zemljiškega gospoda je bila na Koroškem v veljavi le pri nekaterih cerkvenih gosposčinah, kadar je nastopil nov prelat svoje mesto, a je bila že l. 1771. odpravljena tudi na teh. Pri vseh teh določbah je ostalo potem do l. 1848.

(Dalje prihodnjič)

CELOVEC

Znanstveno predavanje. V petek, dne 7. junija je v modri dvorani Koncertnega doma predaval univ. prof. Z. Devide iz Zagreba o elektronskem mikroskopu v službi znanosti. Zanimivega predavanja uglednega slovenskega znanstvenika, ki se je odzval vabilu tukajšnjega Prirodoslovnega društva, se je udeležilo izbrano občinstvo, med katerimi so bili tudi domači strokovnjaki, ki se bavijo s tehničnimi problemi te stroke.

RINKOLE

V četrtek, dne 23. majnika smo spremljali k zadnjemu počitku Barbaro Planinšek, pd. Hribnikovi mater. Blagopokojna mati je bila rojena v Strojni. Čez 30 let je bila vdova in je morala sama voditi, kakor je znala in vedela, Hribnikovo gospodarstvo. Bog ji je dal več otrok, sedem je še živih. Po dobrih ljudeh ji je Bog izkazal svoje usmiljenje na ta način, da so ji pomagali sosedje gospodariti in pomagali pri delu, ko so bili otroci še majhni, kmetija pa je zahtevala delavcev. Veliko je pretrpela, ko so bili fantje pri vojaki, toda vsi so se spet srečno vrnili domov. Popolnoma je obnemogla in Bog jo je rešil vsega hudega trpljenja na tem svetu ter ji dal venec večnega plačila na onem svetu. Sedemdeset let je nosila križ življenja — sedaj pa naj rajna počiva v miru! Hribnikovim pa naše iskreno sožalje.

ŠKOCIJAN

Za binkošne praznike smo doživeli ob Klopinskem jezeru tak naval, kakor ga še ni bilo. Lepo vreme je zvalilo ogromno število izletnikov v naš prelepi kraj. Zdelo se nam je, da so Štajerci in Gradčani pobrali zadnje vozilo za izlet h Klopinskemu jezeru. Na severnem in na južnem bregu je bil voz ob vozu. Na cesti pa je bilo včasih z vozovi tako zamašeno, da niso mogli nikamor.

Verjetno taka gneča ne pomeni posebne oddiha, pač pa je za meščana sprememba zraka nujna potreba. Prav gotovo pa so bili hotelirji in gostilničarji z letošnjimi binkoštnimi prazniki prav zadovoljni, manj vesel pa bodo verjetno kmetje, ki bodo morali v naslednjih dneh kositi travo na okoliških travnikih, ki so morali tudi dajati prostora številnim izletnikom.

ŠT. VID V PODJUNI

Dne 19. majnika dopoldne je bila v Št. Primožu poroka s sv. mašo Janeza Moharja — Mohorovega in Milke Picej — Pušnikove. Zakonca sta doma oba iz Nagelč. Poročil ju je šmihelski župnik Joško Picej, stric in krstni boter neveste. Vesela svatba je bila pri Voglu v Št. Primožu. Med petjem v cerkvi je igrala tudi godba na pihala iz Sinče vesi. Mlademu paru želimo v novem stanu obilo sreče!

Istega dne popoldne je bila v Žitari vesi poroka Ožbolta Jäger, Triplnovega v Rikarji vesi in Ane Pirovec, Bregarjeve v Kotu. Poročno slavlje je bilo pri Plantevu v Goritah. Srečno!

ROŽAN:

Svet se spreminja in mi z njim

IV.

Tudi denarno gospodarstvo v Evropi ima prav raznovrstno zgodovino. Začeti moramo pri Grkih, kjer se je v 7. stoletju pred Kristusom rojstvo gospodarstva na podlagi poljedelstva in živinoreje spremenilo ali počenjalo spreminjati v naraščajočo trgovino in industrijo. Tu najdemo že prve izdelke od železa do zlata, pod splošnim imenom drahme (največja vrednost je bila talent). „Talenti“ so se z različnimi imeni delili še v manj vredne ali v manjše kose.

Ta denar in deloma tudi bizantinski, od vladarjev v Carigradu, je krožil v začetku tudi v Italiji in našel celo svojo pot na Balkan, dokler niso tudi rimski — še poganski vladarji spoznali vrednost tega prometnega sredstva in začeli s kovanjem iz bron. Poznala pa se je vrednost najprej po utisnjeni glavi katerega izmed njihovih bogov, in po pikah, največ pa po splošnem imenu „asi“.

Še nekaj sto let pred Kr. r. je trajalo, da so v Italiji uvedli srebrnike in končno (menda pod cesarjem Julijem Césarjem) tudi zlatnike. V tem času pa naletimo tudi že na ime „denarius“ kot označbo za glavno vrsto in ravno to ime se je pozneje prijelo tudi Slovencev, potem ko so prišli sem v svojo

Začetek meseca majnika je blagoslovil p. Jakob v Št. Primožu križev pot, ki ga je naslikal na vlakenske plošče naš slikar Friderik Jerina.

ŠKOFICE

Povod so dali podjetni Holbičani v naši župniji, ki so dali popraviti in na novo umetniško poslikati kamenit križ sredi vasi po vsej koroški znanemu in spoštovanemu umetniku in akademskemu slikarju Frideriku Jerini. Za njimi so se sedaj opogumili tudi Škofičani. Vdova Magdalena Tlustoš je dala kapelico na sadnem vrtu, ob kateri se bere 3. evangelij ob pranganju, v umetniško prenovo s fresko-slikami temu slikarju. Nad obokom pa predstavlja kapelica Marijino oznanjenje, notri pa žalostno Mater božjo. Ob straneh pa vidimo lepe fresko-slike sv. Mihaela in sv. Florijana, sv. Marije Magdalene in Marte-skrbne. Upamo, da se bodo opogumili še drugi, ki imajo zanemarjene in razpadajoče spomenike.

Hočemo porabiti to priliko in vse, ki ljubijo našega slikarja in umetnika, opozoriti na njegovo razstavo vseh svetovno znanih ladij „miniature“, ki se bo vršila meseca julija v Vrbi in pozneje v Celovcu. To niso igrače, marveč pravi, po merilu natančni posnetki najznamenitejših ameriških, angleških, francoskih, nemških in še drugih ladij. Starši, vzemite na razstavo seboj tudi otroke, da se bodo priučili kaj praktičnega za življenje. Dan razstave bomo v našem listu še pravočasno objavili in vas opozorili na to važno razstavo.

ŠT. JAKOB V ROŽU

Majnik je minul, minule so tudi šmarne, ki smo jih opravljali v osmih skupinah po podružnicah in vaseh. Spomnimo se umrlih ta mesec: v nedeljo, 12. majnika, je utrpela Vrbnikova mati hudo prometno nesrečo. Vozač z rolerjem — nekateri vedo povedati, da je bil alkoholiziran — jo je podrl na cesti, ko se je vračala od šmarne domov. Dobila je hude poškodbe na glavi. Na prevozu iz beljaške bolnice, kamor so jo zapeljali, da bi jo rešili, je umrla. V sredo smo jo pokopali ob grobu njenega moža, ki je umrl pred 9 leti na posledicah internacije v Dachauu. Pokojna je v tistih letih veliko trpela. Tedanjim priganjem se je možato odrezala, kako z vnuki govori: „Nemško ne znam; se bodo že v šoli naučili, se bodo vsaj prav naučili!“ Rodom iz Loč, je marca dopolnila 74. leto.

Nenadoma se je zglasila smrt pri Užmanu v Št. Petru in odpeljala v večnost mater Uršulo Dersola. Po smrti prvega moža Rasinger je vzgojila svoje otroke, leta 1936 se

poročila z Janezom Dersola in s pravo materinsko skrbjo prevzela vzgojo otrok njegovega nečaka. Razumljivo, da so ob izgubi staršev klicali starega strica in pokojno za dedeja in babico. V 70. letu je zapustila svoje in odšla po plačilo k Večnemu.

Visoko starost je dosegla Kovačeva mati na Reki, Marija Schuster. Rojena je bila 22. 6. 1869. Starostna onemoglost ji je na „prošnjo sredo“ povzročila smrt. Zadnjega majnika smo jo pokopali na domačem pokopališču. — Naj počivajo v miru!

Majnik je mesec prebujajoče se narave. Četudi je bil letos dosti hladen, je v mnogih vzbudil ljubezen do zakonskega stanu. Vrsto številnih parov je otvoril Žvercov Horej v Kotu. Iz Brezja je pripeljal Župnjakovo Lojzko na svoj dom. Poroka je bila v Št. Petru. Sledil mu je Antoničev Mihej na Reki, ki je šel po Trupejevo Katico v Puhmi. V Št. Janžu v Ščedmu sta si obljubila zvestobo do smrti. Zal, da so številni radovedneži ob neslanih šalah pijanca pred cerkvijo motili poročne obrede v cerkvi!

Klančnikov Jožef iz Kota si je z Žvercovo Nežko na Ravnah ustanovil svoj dom. Poročil ju je rožški gospod. — Iz daljnega Bregenza je pripeljal tukajšnji rojak Žnicov Tone Mikula svojo izvoljenko Elfriedo Kimmel, iz Lustenau doma, pred poročni oltar domače podružnice sv. Petra. Vrnil se je na svoje službeno mesto nazaj.

Tomšič Jakob, doma iz Zelezne Kaple,

† Herman Peršeta na Obirskem

V soboto, 1. junija smo pokopali pri Svetem Janezu na Obirskem Hermana Peršeta. Velika množica ljudi je pospremila rajnika na tej zadnji poti. Kajti položili smo v grob moža korenjaka, preprostega, daleč naokrog znanega ter priljubljenega človeka. Rodil se je pred enaindesetimi leti v davno že propali Rigelnikovi bajti v Lepeni. Bil je v deških letih že pastir, pozneje drvar, v prvi svetovni vojni vojak na italijanski fronti na Monte Krapo, Monte Cišmone in vsej okolici Svetih Višarij, in je bil po vojni potlej za kurjača vlaka, ki vozi progo Gradec — Mürrzuschlag. Herman je postal v tridesetih letih celo kmet in je z večšo roko gospodaril na Mavčevi kmetiji na Obirskem, pozneje postal vdovec ter bil spet drvar, nato pa tesar. Ta posel je vršil tako dolgo, da je dobil starostno podporo.

Naš Herman je bil šegav, dobrohoten in razumen. Kar pa ga je najbolj odlikovalo, je bil njegov nenavadno dober spomin. To ti je povedal točno pri uri, kje je bil tega

demo še sedaj v italijanski besedi „söldo“ ali v francoski „sou“. Zdi se mi pa, da ime „sold“ ali „sovd“ tudi neki slovenski narodni pesmi ni neznano. In tako se svet počasi obrača: en del pred soncem, drugi del v temi! Tudi denarstvo v Evropi je sčasoma moralo priti v senco in je bilo v gotovem času manj vredno. In tako so se že v srednjem veku poznale prve bolečine.

Evropa je iz tujih krajev potrebovala vedno več surovin za svoje proizvode in jih je seveda morala plačevati z najboljšim zlatim ali vsaj srebrnim denarjem! Teh kovin pa je počasi v Evropi bilo na ta način vedno manj. Zaradi vedno večjih vojn s Turki je bil uvoz zlata tudi iz daljnih krajev vedno bolj otežkočen. Nekaj zlata je požrl vladarski in ženski nakit, precej tega se je porabilo pa tudi v velikih, starodavnih svetiščih po celi Evropi (pri tem seveda ne mislim na bolj uboge, pa vseeno lepe cerkve, ki so jih pomagali postavljati Slovenci). Vrhu tega so bile posamezne države vedno bolj razcepljene, ljudje so se začeli bati za svoj denar in ga skrivati v skrinje in velike piskre. Skratka: denarstvo je napadla bolezenska kriza in pričeli so se razni posebni pripomočki, da bi se rešilo. In tako je nastal v posameznih krajih in deželah tudi na Koroškem, pravi cirkus. O vsem tem pa še prihodnjič kaj več.

(Dalje prihodnjič)

uslužben v Področici, je dolgo sameval. Odločil se je tudi on in odpeljal iz Št. Petra v Področico Weberjevo Kristo. Svojo poroko je obhajal v župnijski kapeli s poročno sv. mašo. Neodvisen od gostilničarjev, ni imel pomislekov za to odločitev. — Miklavčičeva Cilka je pripeljala svojega ženina iz daljnega Sv. Joba pri Brnci. Poroka je bila v Št. Petru, gostija pa v gostilni-doma.

S sveto številko „sedem“ (sv. zakon) je zaključil to vrsto porok Primov Jožef v Srejah, ki se je poročil z Oštinovo Josefino Omota in se preselil v Št. Jakob na njen dom. — Vsem parom želimo obilo sreče in zadovoljstva, z otroki pa veliko veselja in uspeha...

Neverjetno!

Pravi gospa Kunz svoji sosedki, ki ji je povedala najnovejšo zanimivost. Kako pa vse to več, jo začuden vpraša ga. Kunz? Dalj časa sem namreč že naročena na časopis „Naš tednik — Kronika“, s katerim sem zelo zadovoljna in me tako obvešča od tedna do tedna o vseh važnih in zanimivih domačih in svetovnih dogodkih.

Ali si tudi ti že naročnik „Našega tednika“? Če ne, potem še danes napiši na upravo lista dopisnico ali pa pokliči tel. št. 43-58. Najbolj enostavno pa je, če izpolniš naročilnico na zadnji strani današnje številke.

in tega dne tisto in tisto leto. In to pa za trideset, celo za petdeset let nazaj! Ob njem smo čutili prav dobro, kako pozabljivi smo mi. Koliko zanimivega bi nam Herman vedel še povedati iz davnine in kako točno! Pa ni nihče pričakoval, da bo tako nenadoma odšel iz naše sreče. Večkrat je obljubljal, da bo ob pravem času pripovedoval svoje življenje nekemu, ki bo to zapisal. Pa smo zamudili. In zato je to, kar danes tukaj povemo, le pičla trohica tistega velikega, kar je hranil Hermanov spomin in je sedaj šlo z njim v molčeč grob.

Herman se je sam v poznih letih — kot je to storil marsikateri njegov soletnik — naučil brati in za silo pisati. Kje še najdemo danes kaj podobnega? Bil je dolga leta naročnik Mohorjevih knjig, jih prebiral in tudi druge, in vse, kar je prebral, je hranil v spominu. Po knjigah se je izobraževal, tako da je v marsikaterem pogledu prekašal druge, ki so slišali ter videli kaj več o šoli. Svoje znanje pa je, kjerkoli je bilo le mogoče, uporabljal v korist svojih bližnjih. Dajal je nasvete, počasi, a preudarjeno vedel v vsaki zadevi povedati primerno besedo, četudi rad s šaljivim nasmeškom.

Ko smo pred dvema letoma snemali za Radio Celovec oddaje o domačih običajih, smo bili spet ponosni, da je bil Herman na mestu. Kako je lepo in jasno povedal o tem in onem. Še je njegov glas posnet na traku v celovškem radiu, a Hermana ni več med nami. Koliko smo se imeli načrtov glede podobnih oddaj, a kaj sedaj, kdo bo napolnil vrzel, ki je nastala v naših obirski župniji?

Na nedeljo volitev je bil zadnjič v večji družbi pri Kovaču. Poznalo se mu je že, da je bolan.

In on? Ali je slutil resnost trenutka? Kajti vsakemu navzočemu znancu je kupil nekaj: ali cigarete ali kakšno pijačo. Drva, ki jih je imel še pri svoji bajti, je zaročil sosedu, drugemu pa je zopet prodal kakšno tesarско ali mizarско orodje. Tako je ravnal, kot da sklepa svoje življenjske račune. In res je bilo tako! Pred Križevim, v sredo četrte čez štiri jutraj je umrl mirno in nenadoma.

Knjiga življenja preprostega delovnega človeka bi bila, ako bi povedali vse o blagem rajniku. Sedaj pa leži na pokopališču župnijske cerkve, kjer je bil dolga leta cerkovnik. Vedno bomo ohranili blag spomin na dragega našega Hermana in svoje roke sklepali v molitvi za rajnega.

Kmetijstvo: Več strojev, manj delavcev

Kot poroča graška „Tagespost“, se je število traktorjev v Avstriji od 750 v letu 1950 povečalo na 75–76 tisoč v prvem četrtletju 1957. Samo v prvem četrtletju tekočega leta so oblasti izdale 4000 dovoljenj za nove traktorje. Podoben razvoj je opazen tudi pri drugih kmetijskih strojih. Do leta 1950 je bilo v Avstriji le nekaj posameznih kombiniranih mlatilnic (Mähdrescher), a njihovo število je konec leta 1956 naraslo na 4000. Število motornih kosilnikov se je od 3.800 v letu 1946 povečalo na 46.000 v marcu leta 1957. Znatno je naraslo tudi število motornih plugov.

Sporodno s to povečano mehanizacijo pa pada število v kmetijstvu zaposlenih delavcev. Leta 1937 je mesečno povprečje delovnih moči v kmetijstvu, ki so bile prijavljene pri zavodih za socialno zavarovanje, znašalo 185.600 oseb. Leta 1956 je padlo na 183.600, v januarju 1957 jih je bilo le še 160 tisoč, prav tako v februarju istega leta. Pač pa se je na drugi strani povečalo število namoščencev. Leta 1937 jih je bilo samo okrog

10.100, leta 1955 je število naraslo na 11 tisoč 800, a v letu 1956 pa kar na 15.000. Ta nenadni skok je posledica določb novega zakona o socialnem zavarovanju (ASVG), ki je odredil, da je treba namoščence zadržati tudi med poljedelske delovne moči.

Prav tako pa se je znižalo število vprežne živine. Leta 1939 je bilo v Avstriji 230.581 konj. Leta 1950 se je to število sicer zvišalo na 283.000, s čemer je bil dosežen največji rekord. Potem pa je število naglo upadalo. Leta 1956 jih je bilo le še 221.700 glav, a računati je treba še z nadaljnjim padcem. Podobno je pri vprežnih volih, kjer se je številčno stanje v istem razdobju od 195.937 glav zmanjšalo na 82 tisoč 497, pri vprežnih kravah pa od 268.117 glav na 241.982. Skupno število vprežne živine vseh vrst v kmetijstvu je leta 1939 znašalo 730.428 glav, leta 1953 641.012, a leta 1956 646.163 glav.

Na splošno se opaža, da motorna delovna sila (traktorji, vlačilci itd.) izpodrivajo

vprežno živino. Predvsem zato, ker je kljub večjim stroškom za začetno nabavo vzdrževanje strojev cenejše kot reja vprežne živine, ki je povrh tega še občutljiva za vreme (konji), ter jo je treba hraniti leto in zimo, dočim motor „žre“ bencin oz. olje samo, kadar dela ter se tudi na dežju ne prehladi. Dne 3. junija letos je bilo začeto novo štetje strojev v poljedelstvu.

Življenjski stroški na Koroškem rastejo

Statistični oddelek Urada koroške deželne vlade je izračunal, da se je indeks življenjskih stroškov v naši deželi v mesecu maju zvišal za 1,3 odst. v primeri z aprilom istega leta. V primeri z majem lanskega leta pa znaša zvišanje 3,7 odst. Indeks upošteva 10 skupin življenjskih potrebščin, ki so se skoraj vse več ali manj podražile. V skupini živil so cene na splošno zrastle

RADIO-APARATE
TELEVIZIJE
SLOVENSKE GRAMOFONSKE
PLOŠČE
GLASBENE AVTOMATE

JOHANN LOMŠEK

ŠT. LIPŠ, Tihoja 2, p. Dobrla ves

Odplačilo je mogoče na obroke. Cenik dobite po želji brezplačno.

zaradi podražitve svinjine, teletine in sardja. Pocenil se pa je kakav, kar je povzročilo neznatno znižanje v skupini nasladil. Zvišanje cen električnega toka je povzročilo dvig indeksnih števil v skupini razsvetljave in ogrevanje. Tudi v skupini šolske potrebščine se je zaradi podražitve gotove vrste zvezkov indeks dvignil za 1,2 odst.

Oboroževanje je „drago, brezplodno in nevarno“

V zvezi z londonskimi pogajanjmi za razorožitev piše nek ameriški novinar: Sedanji negotovi mir je zelo drag. Med njegove stroške ne spadajo zgolj normalni izdatki, ki jih mora nositi vsaka država v mirnem času, temveč tudi velike vsote, ki jih požre „mrzla vojna“ in izdatki za oboroževanje in obrambo. Kako visoki so ti izdatki si je skoraj nemogoče predstavljati: ves svet sedaj izdaja letno za vojaške namene 200 milijard dolarjev (torej 5000 milijard šilingov, to je 300 krat toliko kot je sploh šilingov v vsej Avstriji). Razume se, ako bi ta mogočna vsota bila uporabljena za mirovne namene, bodisi v celoti, ali pa samo delno, bi se življenje ljudi v mnogih pokrajinah znatno izboljšalo. Pred kratkim so izračunali, da bi z denarjem, ki je potreben za nabavo enega težkega bombnega letala lahko zgradili 30 šolskih poslopij ali pa dve popolnoma opremljeni bolnici, oziroma dve elektrarni; vsaka bi mogla oskrbovati z energijo mesto s 60.000 prebivalci.

Zato ni čudno, da je ameriški zunanji minister Dulles pred kratkim označil oboroževanje kot početje, ki je „drago, brez haska in nevarno.“

„Ljudske delnice“ tudi za „Volkswagen“

Vladne stranke so predložile bonnskemu parlamentu zakon o reprivatizaciji velepodjetja za gradnjo avtomobilov „Volkswagen“. Reprivatizacija bo izvršena s pomočjo prodaje „ljudskih delnic“, ki se nanašajo na glavno tega podjetja, ki ga je malo pred vojno priklicala v življenje dr. Leyeva „Delavska fronta“ s prispevki milijonov nemških varčevalcev za „Volkswagen“, ko je takrat obstajal samo še na papirju. Danes pa po cestah Nemčije in ducata drugih dežel vozi nad milijon teh vozov, a marsikateri varčevalec, ki je svoj čas zaupal svoje prihranke dr. Ley-u, še dandanes hodi peš. Nemška sodišča namreč niso priznala zahtevkov predvojnih vlagateljev proti podjetju, ki je bilo od zavezniških bombnikov zelo poškodovano in so ga po vojni obnovili z ameriškimmi podporami iz „Marshallovega plana.“

„Ljudske delnice“ bodo v Zapadni Nemčiji prodajali na podoben način kot iste delnice pri nas za podržavljene banke. Delavci podjetja so zaradi nameravane reprivatizacije stopili v enourno protestno stavko.

Osamelega ptiča tožba

Kot omenjamo v uvodniku, je z izjemo nekaterih začetnih prenapljenih izbruhov, ki so pa potem deloma bili preklicani, koroško in avstrijsko časopisje vest o ustanovitvi slovenske gimnazije prineslo brez komentarjev. Le glasilo nepopoljšljivih večerajšnjikov ali „žalujočih zaostalih“ dobe, ki je nepovratljivo minila, se z besnostjo obupanca zaletavajo v vse, kar je na Koroškem slovenskega. Pobrali smo nekaj paberkov v pouk našim čitateljem, da bodo videti, kam lahko dovede fanatična zavoranost.

V zvezi z namestitvijo slovenske gimnazije v novozgrajenem poslopju zvezne realke v Celovcu vzklika „Die Neue Front“:

„Ta šola velja za eno izmed najmodernejših v Evropi; v Beljaku pa morajo nemški razredi životari v prehodnih sobah z enim samim oknom.“

V zvezi s poročilom agencije APA, da bo učiteljski zbor slovenske gimnazije sestavljen iz učnih moči, ki že sedaj poučujejo na raznih celovških nemških srednjih šolah pa celo pravi:

„Ali bo potem na nemških srednjih šolah ostalo dovolj učiteljev za pouk slovensčine, ki je na teh šolah predvidena kot prosti predmet?“

Menimo, da prav gotovo; naj za poskušnjo kar prihodnje leto svoje otroke pošljejo k temu pouku, pa se bodo o tem lahko sami prepričali!

Da pa je ta nenadna skrb za pouk slovensčine bolj malo iskrena, pa dokazuje posebna rubrika, ki je posvečena slovenskim listom, katere na uredništvu „Neue Front“ menda zelo pazljivo prebirajo. (Zal ne, da bi se jih naše pogoste in iskrene besede o mirnem sožitju kaj prijele!) Prinašajo citate iz slovenskih listov, ki so jih najbolj v oči zbadli:

Po „Našem tedniku - Kroniki“:

„Starši! Prvič v zgodovini koroških Slovencev imate sedaj priložnost, da nudite svojim otrokom isto podlago za izobraževanje, kakor so jo imeli nemški otroci vedno, namreč jezik, ki ga govorite doma v družini, ki je najbolj vaš in ga vi otroci najbolj znate.“

V „Veri in domu“ pa jih je stresel naslednji stavek:

„Po letu 1947 je Družba sv. Mohorja izdala 310.000 slovenskih knjig. V istem poslopju pa je internat za 60 fantov in deklet, ki študirajo na raznih celovških srednjih šolah. Razveselljivo dejstvo, ki utrjuje v nas voljo do življenja...“

Gostilne bo treba prenoviti

Ze dve leti izvaja posebni oddelek za pospeševanje gospodarstva pri zvezni trgovski zbornici pregled nad poslovanjem gostiln, restavracij, točilnic in hotelov po Avstriji. Pri tej nalogi sodelujejo tudi enaki oddelki deželnih trgovinskih zbornic. Te preiskave so bile zaključene dne 31. maja t. l. Od skupnega števila 43.000 gostinskih podjetij v Avstriji je omenjena komisija izbrala iz vseh zveznih dežel 400 tipičnih obratov in njih poslovanje natančno preučila. Preiskava se je nanašala na obratovanje, kalkulacijo, ureditev, upravo itd. Doseđanji, še ne dokončni rezultati, so pokazali, da bo treba kalkulacije mnogih obratov temeljito spremeniti ter da je njihova oprema zelo pomanjkljiva. Z ustreznimi preureditvami in predvsem s smotrnejšo organizacijo dela ter modernimi napravami bi bilo moč doseči prihranke na delovni sili in delovnem času. Prav posebno pa je potrebna racionalizacija kuhinjskih naprav, kjer bi bilo na ta način moč doseči večjo proizvodnjo. Najbolj zaostali so gostinski obrati v nekdanji sovjetski zasedbeni coni.

PRAKTIČNI NASVETI

Če še nismo spravile zimske obleke in volnenih predmetov, je zdaj zadnji čas, da jih zavarujemo pred molji. Skrbno jih skrbimo, potrosimo z naftalinom ali položimo vmes sivko (lavendel), časopisni (potiskan) papir ali kaj drugega, vse stvari, ki jih molji ne prenesejo. Zelo pripravne so neprodušne vreče (Mottensack) z že vdelaanim obešalnikom.

Od časa do časa je treba pregledati moške obleke, kostume itd., če so potrebni čiščenja ob zapustju in pri ovratniku. Tudi gumba preiskusimo, če še drže. Dobro sredstvo za čiščenje „zašepahanih“ delov je tale zmes: 1 žlica salmijaka, nekoliko soli, voda. V to zmes pomakamo žimnat čopek, s katerim snažimo umazana mesta. Nato oblačila dobro posušimo in zlikamo.

Tujski promet se je povečal za tretjino

Tujski promet v Avstriji vedno narašča. Protivrednost tujih valut, ki izvirajo iz dohodkov tujkega prometa v prvem tujsko-prometnem polletju 1956/57 (1. nov. 1956 – 30. april 1957) znaša okrog 873 milijonov šilingov, kar pomeni povečanje za 30 odst. v primeri z istim razdobjem prejšnjega leta. V aprilu 1957 je bilo v Avstriji prijavljenih 355.000 tujih gostov, med katerimi je bilo 41 odst. inozemcev. Skupno so našteji 1.161.179 nočin, med katerimi jih je 488.000 odpadlo na inozemce.

Okrog 59 odst. vseh tujcev je bilo iz Zapadne Nemčije. Ti gostje so prihajali predvsem na Solnograško, Koroško, Tirolsko in Predarlško, dočim je delež Nemcev na dunajskih nočinah znašal le 28 odst.

Dobrih 53 odst. vseh inozemskih nočin je na Dunaju odpadel na goste iz Amerike (USA), na Solnograškem je njih delež znašal 18, na Tirolskem pa 17 odst. Tudi večina Švicarjev je šla na Dunaj (nanje odpade 35 odst. nočin).

Rekordna žitna letina v Italiji

V trgovskih krogih računajo z rekordno žitno letino v Italiji. Predvidevajo, da bo letošnji pridelek dosegel 10 milijonov ton, (lanski, srednje dobri pridelek je znašal 8 in pol milijona ton). K tako obilni žetvi so doprinesli v prvi vrsti povečanje posejane površine, izboljšanje obdelovalne metode s pomočjo povečane mehanizacije in končno ugodno spomladansko vreme. S prenosom starih zalog bodo italijanske žitne

rezerve zrastle na okrog 13 milijonov ton. Kmetijski krogi so že predložili vladi ukrepe, ki naj preprečijo težave na žitnem tržišču zaradi prevelike ponudbe blaga. V prvi vrsti zahtevajo takojšnjo ustavitev uvoza žitaric in pšenične moke, po žetvi pa izvoz 1,5 milijona žitaric ter povečanje vladnih letnih nakupov od 1,2 milijona na 2,5 milijonov ton. Ostanke stare žetve pa naj kmetovalci porabijo kot krmilo za živino.

Proces stoletja – končal v prazno

Pred tedni se je zaključil v Benetkah proces zaradi smrti 20-letnega rimskega dekleta, Vilme Montesi, ki so jo nekega jutra pred 3 leti našli polnago na peščenih obalah pri Ostiji blizu lovskega revirja Capocota pri Rimu. Piero Piccioni, sin tedanjega zunanjskega ministra, je bil obtožen, da je zaradi malomarnosti zakrivil smrt dekleta, po tem ko sta se bila oba udeležila veseljaške večerje v lovski koči v revirju Capocota. Ta je last Pierovega prijatelja lažnega markiza Montagne, verižnika, ki si je s prijateljstvi vplivnih oseb nabral veliko premoženje. Govorilo se je tudi, da so udeleženci Montagnovih orgij uživali mamilne šupe. Tretji obtoženec je bil Saverio Polito, šef rimske policije, ki si je baje izmislišl zgodbo, da je Vilma Montesi, utonila, ko si je hotela okopati lišaj na nogi v morski vodi. Iz dogodka policijske kronike je pa iz različnih razlogov nastal orjaški škandal. Menda ga ni časopisa na svetu, ki o tej „ aferi“ ne bi prinesel vsaj nekaj vrstic.

Prvi proces je bil v Rimu, toda je moral biti prekinjen. Politika se je pomešala s kriminalom, namesto da bi o zadevi sodili le poklicani sodniki, je propaganda zanesla to zadevo pred najširšo javnost. Da se duhovi pomirijo, je bila razprava prenešana v Benetke. Za prenos aktov, ki so tehtali okrog 120 kilogramov, so morali uporabiti poseben avtomobil. V Benetkah so zaslišali okrog 300 prič, razprave so se vlekle mesece in mesece, državni pravdnik je gmel in advokatje – v beneški sodni dvorani so bili zbrani najslavnejši „jezični dohtarji“ iz vse Italije, dežele, kjer je zgovornost doma – so držali kilometrske govore. In rezultat?

Državni pravdnik, ki je zastopal obtožnico proti trem osumljencem, je na koncu predlagal njih oprostitev. Ugotovilo se je, da pač Piero Piccioni ni zakrivil smrti lepe Vilme in zatorej je padla tudi obtožba proti obema pomagačema, Montagni in Politu. Državni pravdnik je sicer ugotovil, da je Politova zgodba o „umivanju nog“ izmišljena, ni pa povedal, zakaj si jo je sicer tako bistroumni šef policije izmislišl. Ugotovljeno je bilo tudi, da je Vilma postala žrtev zločina, toda ni vedel povedati, po štirih letih preiskav, kdo je ta zločin zakrivil.

Sodišče je vse obtožence oprostilo. Proces ni ugotovil vzroka smrti in kaznoval tistega, ki je v resnici kriv smrti Vilme Montesi: Mrtvemu dekletu tudi ni vrnil časti, čeprav Vilmina mati trdi, da je bila njena hčerka „nedolna kot angel“, a državni pravdnik pa meni, da je hodila po skrivnih potih in da bi le mati mogla pojasniti njeno smrt. Toda mati je molčala. Pač pa je ta proces razgalil velike in majhne slabosti udeležencev, pa tudi sedanje vodilnega sloja italijanske družbe. Pokazal je bil tudi pogubno povezanost med politikom in verižništvom, visoke uradnike in odličnike z nizkimi strastmi. In ljudstvo? Molči in plačuje naprej, kajti stroški procesa, ki je ugotovil zgolj nedolžnost ministrovega sina, so stali italijanske davkoplačevalce eno milijardo lir.

Te dni pa je prišla iz Rima vest, da je policija aretirala Vilminega strica, na katerega so že med procesom podle sence suma. Čemu neki je policija dve leti čakala, se davkoplačevalec zamaš sprašuje.

Razvoj človeškega udejstvovanja, upodobljen na znamkah

Iz zgodovine vemo, da je imela vsaka doba od početka zgodovinskega raziskovanja do danes svoje posebnosti, tako v mišljenju, literaturi, umetnosti, arhitekturi in še na mnogih drugih področjih človeškega udejstvovanja. Danes hočemo govoriti o gradbenih delih človeka: od skromnih koč v prazgodovinski dobi se je estetski čut človeka menjaval in izboljševal, zgradbe in druga arhitektonska dela so se večala in lepšala in to v skladu z napredkom človeka, ki je znal v svojo korist uporabiti vse nove pridobitve. Tako je zgodovina videla že pred tisočletji mogočne zgradbe, ki so jih na ukaz vsemogočnih vladarjev gradili tisoči sužnjev, videla je krasne in razkošne palače velikašev vsemogočnega rimskega imperija, videla je tesne in tudi izvirne hiše srednjeveških mest, videla je gradove, kjer so domovali srednjeveški fevdalni gospodje, videla je spomenike, ki jih je človeška roka zgradila na čast velikim možem in slavnim dogodkom, dandanes pa vidi mogočne zgradbe, ki molijo proti nebu, velikanse mostove in jezove, vidi krasne športne stadione, ceste, spomenike, tovarne, ladje, letala in vse, kar si more še človeška iznajdljivost izmisliti in tudi izvršiti, kajti nič se ne zdi današnjemu človeku nemogoče, ko ima na razpolago mogočna tehnična sredstva.

Ce bi hoteli prirediti razstavo slik vseh važnejših zgradb iz preteklosti in sedanjosti in vseh arhitektonskih stilov, bi prireditelji prav gotovo potrebovali velikanski prostor. Mi pa hočemo pokazati le v obrisih nekaj slik iz te arhitektonske zgodovine, slik, ki jih lahko vsakdo vidi na tistih majhnih čudežnih papirčkih, ki so poštna znamke, na katerih se lahko najde prav vse.

Začnimo kar pri starodavnih razvalinah. Te vidimo na mnogih znamkah Izraela, Iraka, Egipta, Grčije, Italije, Portugalske in še nekaterih držav. Na egiptčanskih znamkah bomo opazili posebnost te dežele: več tisoč let stare piramide in sfingo. Na grških znamkah tudi vidimo drobce iz grške preteklosti, zgradbe, ki so danes turistična zanimivost: to je predvsem Akropola v Atenah, poleg tega pa številne razvaline grških templjev. Tudi na italijanskih znamkah vidimo različne zgradbe iz slavne rimske dobe.

Ce preidemo na srednji vek, bomo opazili sledove tega na večjem številu znamk. Več držav, ko izdaja znamke na čast kakšnemu slavnemu možu, prikaže na kaki znamki tudi njegovo rojstno hišo ali kako drugo zgradbo. Tako lahko vidimo, kakšne hiše so imeli takrat. Francoska poštna uprava pa izdaja v turistično-propagandne namene vsako leto več znamk, na katerih so naslikani številni fevdalni gradovi, ki so po vsej Franciji.

Ne da bi naštevati vse znamke, ki nam prikazujejo te gradove, saj bi zavzelo preveč prostora, preidimo kar na moderno dobo, ali bolje rečeno na novi vek. Na jugoslovanski znamki, ki je bila izdana pred nekaj leti za filatelistično razstavo v Beogradu, vidimo zgradbe Beograda v šestnajstem stoletju. Prav lepo je videti številne stolpe, ki se dvigajo proti nebu. Na nekaterih italijanskih znamkah je naslikana milanska stolnica, najlepši primer gotičnega stila v Italiji. Tudi na številnih nemških znamkah so naslikane številne cerkve in ostale zgradbe v gotiki.

Na nekaterih nemških znamkah so naslikana znamenita Brandenburška vrata v Berlinu, na francoski znamki vidimo tudi Luksemburško palačo, na ruskih znamkah so vseh mogočih načinov naslikane razne gradbene zanimivosti. Ker smo že pri posebnostih raznih dežel, omenimo še razne orientalske zgradbe, mošeje in minarete, ki jih vidimo na maroških, alžirskih, armenskih, bosanskih, francoskih in drugih znamkah vzhodnih dežel. Na indijskih in kitajskih ter japonskih znamkah lahko opazimo njihove pagode in stopničaste thajške templje, na holandskih znamkah pa mline na veter, ofriške kočje vidimo naslikane na znamkah Konga, Liberije, Mozambika in drugih afriških držav in kolonij. Na nemških, avstrijskih in jugoslovanskih znamkah bodo ljubitelji planinstva našli gorske kočje.

Na znamkah vseh držav pa lahko danes vidimo različne spomenike, ki jih je človek postavil potomcem v spomin na kak velik dogodek ali na kakega velikega moža. Posebnosti današnje dobe tvorijo veliki via-dukti (Švica, Avstrija, Francija), ogromni viseči mostovi (Avstralija, ZDA), veliki je-

Za mladino in prosveto

Kulturna prireditev v Globasnici ...

Idilična Globasnica pod Matjažovo goro je sedaj spomladni čudovito oživel. In tudi Šoštarjevo dvorano naše občinstvo obiskuje vedno rajši. To je dokazala tudi kulturna prireditev, ki je bila namenjena v počastitev naših ljubih mater v nedeljo, dne 26. maja. Prevladovala je naša kmečka mladina, ki si kljub težkemu delu na polju ne da vzeti svojega duševnega deleža — naše slovenske pesmi in odrskih nastopov v prosvetni dvorani pri Šoštarju.

Igralci so tokrat nastopili tako dobro, da so pritegnili matere in tudi druge obiskovalce nase, da so za to popoldne pozabili vse skrbi vsakdanjega življenja ter sodoživljali dogajanja na odru. Z veseljem so se zazrle oči v vrsto fantov in deklet, ko so prikorakali na oder pod vodstvom našega pevovodja Janeza Petjaka ter zapeli nekaj lepih in ganljivih pesmi, tako da smo nesli domov zavest, da je pesem tista sila, ki vzdrži dušo iz vsakdanjosti, da prisluhne onim višjim ciljem, ki jim pravimo — Bog in narod. Še bolj zvesto in še bolj toplo ga bomo zato ljubili mi, ki smo udje njegovega telesa, kajti mladina, zasidrana v Bogu, rastoča v soncu idealizma, je naša in ponos naše slovenske zemlje.

Drevo se naslanja na drevo, človek na človeka. Če potrebujemo pomoči, se zatečemo k prvemu sosedu. Človek je od človeka odvisen, drug naj pomaga drugemu, kajti v slogi je moč. Že v davnih časih so se združevali ljudje, da so s skupnimi močmi opravljali dela, ki so bila vsem v korist. Pa ne samo med seboj so se združevali, ampak so ustanavljali tudi razne organizacije, ki so jim bile v prid.

Zato hočemo čuvati tudi naše Katoliško prosvetno društvo, ki ima za seboj že dolgo kulturno in narodno zgodovino in ki nam ob tej priliki ni predstavilo na odru samo pevski zbor, ampak tudi dobre igralce v igran „Mamici cvetja“ in „Poplačana ljubezen“.

... in v Št. Primožu

V nedeljo, dne 12. maja je uprizorilo naše Slovensko prosvetno društvo „Danica“ v Voglovi dvorani v Št. Primožu lepo in poučno igrano „Krivoprisežnik“. Igralci so se svojih vlog naučili z že vajeno marljivostjo in požrtvovalnostjo in jih tudi temu primerno podali. Škoda se nam je zdelo vsem — domačinom ter obiskovalcem iz sosednjih

Koroška jezera

V zadnji številki našega lista smo brali pod naslovom „N'mav čez izaro“ o lepota naše Koroške. Danes pa se pogovarjamo nekoliko o jezerah.

Koroška se imenuje dežela jezer in gora. Največja in najlepša koroška jezera so nastala v ledeni dobi, in sicer na ta način, da so ledeniki — te ogromne ledene reke, ki so se z orjaško težo počasi pomikale naprej — izorali globoke doline. Te doline so se po prestanku ledene dobe napolnile z vodo. Imamo štiri velika koroška jezera in nebroj majših in malih.

Največje je Vrbsko jezero, ki leži blizu Celovca. Zato je imenuje tudi celovsko jezero. Njegova površina znaša 21,6 km². Drugo po velikosti je Milštatsko jezero, ki leži v bližini mesta Špital ob Dravi v nemškem

delu Koroške. Njegova površina znaša 13,3 km². Še enkrat manjše nego Vrbsko jezero je Osojsko jezero, ki ima površino 10,7 km². Jezero leži v bližini Beljaka, na meji med nemško in slovensko Koroško.

Ob Osojskem jezeru je znameniti benediktinski samostan, ki so ga odpravili leta 1782. V tem samostanu je delal pokoro kot nemi spokornik poljski kralj Boleslav II., ki je leta 1079. umoril škofa Stanislava v Krakovu. Spokornik je živel v samostanu kot hlapec in je umrl leta 1089. Preprost kamen na severni strani cerkve pokriva njegov grob. Znanstveniki sicer preiskujejo, če je to njegov grob, ker nekateri dvomijo, da bi bil tu pokopan. Po vsej verjetnosti pa je to Boleslavov grob, kajti o tem priča že na zunanji strani cerkve kamen z neosed-

ČRNO KAMENJE

Živel je dečko, reven fantič. Šel je k bogatemu gospodu za pastirja. Trpel je dan za dnem. S suhim kruhom je pasel ves dan. Vstajal je zgodaj, legel pozno in je bil zadovoljen, zmeraj zadovoljen. Gospod se ni zmenil zanj. Podnevi je spal, ponoči je veseljačil. Še od drugod je vabil gospodo k sebi in so pili in peli do jutra. Pijača in veseljačenje pa grunte in kraljestva tesnita, kaj bi grajskega bogastva ne. Plahnelo je in se nižalo, dokler se ni gospod ovedel, da je že pri koncu. Takrat je zapodil vse veseljake, zaprl se je v sobo in ga tri dni ni bilo nikamor.

Ubogemu pastirju se je pa gospod zasmilil. Začel je premišljevali, kako bi mu pomagal.

„Saj je revež,“ je pravil na paši. „Zapeljali so ga.“

Slišala ga je kača in se privla izpod kamenja. Pastirček se je ustrašil in kar usedel. Kača je pa dvignila glavo in povedala s človeškim glasom:

„Nikar se me ne boj! Dober si, pomagala ti bom. Pojdi za menoj!“

Plašno se je dvignil in šel za kačo. Peljala ga je čez pašnik v skalovje. Fantič je zagledal pred seboj

zovi (Švica, ZDA, Nemčija, Sovjetska zveza). Vsakdo, ki vidi Eiffelov stolp, pomisli takoj na Pariz: ta stolp je naslikan na nekaterih francoskih znamkah. V zadnjem času posvečajo različne države cele serije na čast različnim panogam industrije: na takih znamkah so vidni številni industrijski objekti: te vidimo predvsem na znamkah vzhodnoevropskih držav, pa tudi na ameriških in na saarskih znamkah. Prave nebotičnike vidimo šele na ameriških znamkah; tu vidimo več mest: Chicago, San Francisco in New York. Pogled na skupino nebotičnikov v Manhattanu vidimo na ameriških znamkah za letalsko pošto, v ospredju pa je kip svobode.

fara, da izvrstni in priljubljeni pevski zbor pod vodstvom Hanzeja Kežarja ni nastopil. Pa drugič, kajne?! Do takrat pa vsi pozdravljeni in kmalu na svidenje v društveni prosvetni dvorani pri Voglu.

SLOVENSKE ODDAJE V RADIU

PONEDELJEK, 17. 6.: 14.00—14.30 Poročila. Pregled sporeda za tekoči teden. — Bom šel na planince (glasbena oddaja) — 18.45—19.00 Za našo vas: B. Singer — krompirjevec in krompirjeva plesen. — TOREK, 18. 6.: 14.00—14.30 Poročila. Objave. — Zbori domači veselo pojo. — SREDA, 19. 6.: 14.00 do 14.30 Poročila. Objave. — ... didl, dudl, rom-pompom ... (ameriški slov. ansamblu igrajo) — 18.45 do 19.00 Za ženo in družino. — ČETRTEK, 20. 6.: 07.20—08.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca. (Voščila) — PETEK, 21. 6.: 14.00—14.30 Poročila. Objave. Trdi orehi. (Oddaja ugank) — 18.45—19.00 Okno v svet. — SOBOTA, 22. 6.: 09.00—10.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca. (Voščila) — 18.10—18.40 Za dobro voljo ob koncu tedna. „Močna volja — ali kako je Mihi ugnal svojo ženo“. — NEDELJA, 23. 6.: 07.20—07.25 Duhovni nagovor. — 07.25—08.00 S pesmijo pozdravljamo in voščimo.

lanim konjem in napisom: „Rex Boleslaus Poloniae, occisor sancti Stanislai, epi. Gracovensis — Kralj Boleslav poljski, morilec sv. Stanislava, škofa krakovskega“. Aškerc je zložil pesem „Mutec osojski“.

Še enkrat manjše nego Milštatsko jezero je Belo jezero, s površino 6,6 km². Jezero leži severno od Šmohorja med Ziljsko in Dravsko dolino. Tudi to jezero leži v nemškem delu Koroške, ali bolje rečeno: v pomnjeni Koroški.

To so štiri velika koroška jezera. Trikrat manjše nego Belo jezero je Baško jezero. Baško jezero leži v slovenskem delu Koroške, na severnem vznožju Karavank. Nad jezerom se dviguje Kepa, ali kakor ji pravimo Korošci Jeka, ki je na severni strani mnogo veličastnejša nego na južni. Baško jezero spada med pokrajinsko najlepša alpska jezera.

Še enkrat manjše nego Baško jezero je Klopinsko jezero v Podjuni (Baško: 2,3 km², Klopinsko: 1 km²). Klopinsko jezero je zelo ljubko, leži v romantičnem kraju slovenske Koroške in privabi vsako poletje mnogo obiskovalcev ter letoviščarjev ne samo iz vse Avstrije, ampak tudi iz vseh srednoevropskih in zapadnoevropskih držav. Klopinsko jezero je tudi zaradi tega tako privlačno, ker je najtoplejše jezero v Avstriji.

Kar se tiče daljave, je najdaljše jezero Vrbsko jezero: 18 km. Osojsko, Belo in Milštatsko jezero so skoro vsa tri enako dolga, namreč po 11 km. Najbolj globoko je Milštatsko jezero, in sicer 140 metrov. Za njim sledi Belo z globino 98 metrov in nato Vrbsko, ki je 85 m globoko. Osojsko jezero je 46 m globoko in Baško 29 metrov.

zmanjkalo, se je ponižal in šel prosit za delo. Postal je kopač. Od jutra do večera je dolbel v zemlji in drobil črno kamenje, ki ga je sam odkril. In zraven je bil miren in zadovoljen, da so se vsi čudili.

„Gospod je v stiskah,“ se je tolažil. „Vse mi bo povrnil, vse do zadnjega, kakor je obljubil. Veselice pa ima. Pa naj jih ima, zato je gospod. To je po pravici in postavi.“ Takrat je srečal spet kačo.

„Kaj si storil?“ je zakričala nad njim. „Ves svet sem ti dala v roke, pa ga nisi hotel zgrabiti. Niti za pravico se ne potegnesh. Le pojdi, nikdar ti ne bo dobro. Od miloščine boš živel in pustil v kamenju znoj in kri.“

Tisti dan je tri podsulo. Čez par dni so jih izkopali. Tudi gospod jih je prišel gledat. Malo ga je pretreslo, rekel pa ni ničesar.

Potem je šlo čez svet prokletstvo. Enega za drugim je ubijalo. Pastir se je vsakokrat zgrozil. Gospod je premišljeval in se domislil. Pripeljali so nove stroje. Nekaj časa ni bilo nesreč. Potem so začele znova. Pastir je trpel, pa ni mogel jokati. In to je bilo najhuje.

Kača med črnim kamenjem je oživila. V lesenih kočah po gradinam se je naselila groza. Sem in tja tudi lakota in mraz. Gospod je zgubil srce in se je smejal.

Potem je prišlo največje. Kača je zasula najboljši rov. Delo je obstalo. Črni ljudje po lesenih kočah so jokali in stiskali pesti. Šli so pred gospoda, zakaj ni rov dal podpreti. Nagnal jih je. Nato so se uprli. Kričali so in razbijali so stroje. Prišli so vojaki in jih uklenili.

Takrat je pastir umrl. Jokal ni, ko ni mogel, kričal ni, ko ni smel, govoril ni, ker ni znal.

Gospod še živi. Črno kamenje še kopljejo. Ko bodo prikopali do pekla, bo konec. Tisto polovico, ki jo je pastirju obljubil, je pa gospod še zmeraj dolžan. Nihče ne ve, komu in kdaj bo plačal dolg.

To zgodbo naj dobro premislijo in si jo vzamejo k srcu predvsem delodajalci. Mislim, da je komentar nepotreben.

„Seveda,“ je kimal pastir. „Saj se ne mudi. Pa kadar vam bo boljše šlo.“

In je šel in živel od prihrankov. Ko mu jih je

P * I * S * A * N * O * B * R * A * N * J * E

Carlo Manzoni:

Poročno darilo

Uslužbenci velike firme so dolgo premišljevali o tem, kaj bi naj poklonili kot poročno darilo Mariji, nevesti njihovega šefa. Končno se je nekdo spomnil, da ji naj kupijo električni sesalnik za prah. Je to sicer velik izdatek, toda s skupnimi močmi bi... je menil in tako so sklenili, da s skupnimi prispevki nabavijo električni sesalnik za prah.

Vsi so bili prepričani, da bodo s tem darilom mlademu paru napravili veliko veselje. Sklenili so tudi, da bodo darilo oddali še pred poroko, da tako preprečijo mlado-poročencema, da morda brez potrebe izdata tako veliko vsoto iz lastnega žepa za to prepotrebno gospodinjstvo orodje za hišno snago. Zrebnost določila enega izmed njih, da ponese na nevestin dom skupno darilo. Obenem mu je pripadla naloga, da bodoči gos-podinji takoj pokaže s praktičnim zgle-dom, kako ta priprava deluje, in jo nauči vse potrebne prijeme. Saj je danes tako, da je treba vsako pripravo primerno razložiti, pa najsi bo to kavni mlinček, domači kino ali pa sesalnik za prah.

Usoda je izbrala Maura za izročitelja da-ri-la. Takoj se je z navdušenjem vrgel na svojo novo vlogo predvajalca sesalnikov za prah. Kmalu je bil tako spreten v rabi tega orodja, kot da ni svoj živ dan delal kaj dru-gega. Prijatelji so pozvedeli za stanovanje neveste, ki je namreč sploh niso osebno po-znali. Oborožen z naslovom in z omotom, ki se zakrival sesalnik za prah, se je odpravil na pot.

Bodoča šefinja je, videč sesalnik za prah v Maurovih rokah, obiskovalca zelo hladno sprejela. Neprijazno je nagubala čelo, oči-viden znak nevolje. Mauro se je spričo tega sprejema zmedel in začel jecljati nesmiselne besede brez medsebojne zveze: „Naša fir-ma... pravzaprav firma našega šefa... ne, hotel sem reči: Prihajam z najpristranejšimi voščili in si dovoljujem vam ponuditi ta sesalnik za prah...“ in pri tem je začel vleči orodje iz omota.

Toda Marija je to njegovo početje pre-kinila in mu rekla z odločnim glasom: „Ob-žalujem, toda ne potrebujem sesalnika za prah!“

Mauro je začel znova: „Oprostite, nisem se prav izrazil, nisem hotel reči ponuditi, temveč...“

Toda Marija mu je takoj presekala be-sedo in izjavila z glasom, ki ni trpel ugo-vora: „Ne bo nič iz tega! Zaman se trudite in izgubljate čas. Nimam prav nobenega namena, da bi kupila sesalnik za prah.“

Mauru je stopil znoj na čelo. „Saj se ne gre za nakup, sploh ne, ampak,“ je poskusil

še enkrat in nadaljeval pogumno, „to je vendar darilo...“

„A tako, tako, darilo,“ ga je posmehljivo zavrnila nevesta, „vsi pravijo tako! Jih že poznamo! Samo za poskušnjo – potem pa pride čez nekaj dni v hišo račun za 50.000 lir ali pa še več, pa tudi kakršno je pač bilo tisto ‚darilo‘! Ne, in še enkrat ne! Dober dan, gospod!“ In pred nosom je ubogemu Mauru zaloputnila vrata.

Mračnega obraza se je Mauro vrnil k svo-jim tovarišem, ki so ga pričakovali v bližnji slaščičarni. Povedal jim je, da ga je Marija smatrala za trgovskega zastopnika kake to-varne za sesalnike prahu in da se mu žal ni posrečilo tega nesporazuma pojasniti, kajti bodoča šefinja mu ni pustila do besede. Se razume, vsi so bili prepričani, da je vsega kriv samo Mauro, ki je bil tako neroden, da ni znal zadeve razložiti bodoči šefovi so-progi. Eden izmed njih je bil celo tako ne-sramen in rekel, da je morda Mauro v res-nici poskusil nevesti prodati sesalnik za prah, ki so ga bili oni kupili za darilo. Bil bi to zanj lep postranski zaslužek! Končno so sklenili, da naj sedaj spretni Andrej po-skusi izvesti to delikatno nalogo. V ta namen ga je najprej Mauro podučil o rabi sesal-nika ter mu pokazal vse potrebne prijeme. Ko je Andrej bil svoje stvari popolnoma gotov, je odšel na pot.

Ni dolgo trajalo, ko se je tudi Andrej po-vrnil v kavarno, ne da bi bil mogel izvršiti zaupano mu misijo. Bil je še ves rdeč v ob-raz od jeze, in se razume, sesalnik za prah je tudi prinesel nazaj. Vrgel je zavoj v kot in prisegel, da ne bo nikdar več prenašal po-ročnih daril. Marija je z njim še slabše ravnala kot z Mauirom. – Ko je bila zagledala že drugega možaka s sesalnikom za prah pred vrati, je začela kričaje zmerjati vse tr-govske zastopnike, ki vsiljujejo ljudem se-salnike! Izjavila je, da si tako nadlegovanje odločno prepoveduje. Zagrozila mu je celo, da se bi pri firmi pritožila. Andreju ni uspe-lo jo prepričati, da je sesalnik za prah bil darilo nameštencev firme njenega zaročen-ca.

Kljub temu pa se je še našel nekdo v družbi, ki je obema prijateljema očital ne-rodnost in se ponudil, da jima dokaže, kako je treba tako darilo spraviti osebni v roke. Ko je prišel pred vrata Marijinega stano-vanja, je, še preden je pozvonil, vzel aparat iz omota in se pripravil, da ob danem tre-nutku takoj vdre v stanovanje.

Toda odločna ženska je zagrabila sesalnik za prah in ga brez ceremonij vrgla dol po stopnicah, možaka pa napodila iz stanova-nja. Sredi stopnišča je obležal sesalnik, bil

je na večih mestih vdril in obtolčen. Ni pre-ostalo prijateljem ničesar drugega, kot da so sesalnik dali popraviti in ga, obenem s po-ročnimi voščili, poslali novoporočencema po pošti.

Pa tudi to ni nič pomagalo, kajti Mari-ja je sprejem poštnega paketa odklonila. Menila je, da je to zgolj zvijača prebrisanih agentov, ki ji hočejo „obesiti“ blago, ki ga ona sploh ne mara. Dejala je, da ona dobro ve, kako nekatere trgovske firme poizvedu-jejo o porokah ter potem mladoporočenim parom pošiljajo v hišo z vsemi mogočimi iz-govori sesalnike za prah, samo da svoje bla-go končno le prodajo.

Edini izhod, ki je preostal velikodušnim darovalcem, je bil, da zadevo pojasnijo sa-memu šefu in srečnemu ženinu. Temu se je cela zadeva zdela zelo smešna in se je dolgo časa gromko hahljal, tako da se je stol pod

Hermann Jung:

DRUGI STREL

Po izdatnem deževju so v vlažnem po-letnem jutru bili travniki in polja podobni brezobličnemu morju valovitih livad. Gozd je stal tog, mračen, kot sicer ni bila njego-va navada v tem letnem času. Ptičji svet je še spal. Petdeset metrov pred menoj je bilo lovsko prežališče v drevju. Od daleč sem vi-del samo temno točko sredi nejasnih obri-sov. Ali me oko vara? Ali je zasedeno? Ni-sem mogel tega z očmi razpoznati, toda pri-rojena lovska opreznost mi je narekovala, da zadevo previdno, a temeljito raziščem. Obstal sem. Noč se še ni popolnoma umak-nila dnevu in nesrečna megla mi je kot zid zastirala pogled. Tudi z daljnogledom ni-sem mogel razločiti, ali je prežališče res za-sedeno; ali pa so me morda čuti samo var-li? Zmerjal sem se s tepcem, a kljub temu sem, skrbno zaklonjen, lezel še kakih tri-deset metrov naprej ter končno počepnil za nek štor. Tu sem bil varen pred pogledom s prežališča, pa tudi pred divjimi svinjami, ki bi utegnile priti iz bližnjih krompirjevih in žitnih njiv.

Počasi so začenjali ptički s petjem slaviti prihajajoči dan. Končno se je le prebudil, toda ostal je, kot da bi bil slep, kajti sonce in veter sta bila še prešibka, da bi prepodila megle in sprostila pogled očesu. V žitu je za-šumelo. Prikazale so se oblike črne glave, rilec in telo krepkega merjasca. Dva strela sta počila skoraj istočasno! Ali pa sem mor-da svoj strel dvakrat slišal? Da me je morda moja domišljija znova premotila? V lovski vročici se tudi kaj takega dogaja. Toda bil sem prepričan, da je moj strel počil za se-kundo pred strelom mojega konkurenta na prežališču. Že govorim o njem, kot da ni zgolj prikazen moje domišljije!

Moral sem se odločiti, da ugotovim, ali je

njim tresel. Obljubil je svojim zaskrbljenim nameštencem, da bo zadevo s sesalnikom že uredil in se je vsem zahvalil za s tako dob-rimi nameni poklonjeno darilo. Ko je opol-dne zapustil urad in se odpravil proti do-mu, je vzel sesalnik kar s seboj, da ga odda nevesti. Toda naslednji dan je nesrečno o-rodje bilo že spet v pisarni.

Ni mu uspelo, da bi to darilo utihotapil v stanovanje svoje neveste. Ozmerjala ga je, da se je pustil preliščiti od brezvestnih a-gentov s tem sesalnikom prahu, da je na-kup sesalnika popolnoma nepotreben izda-tek. Sedaj pa da nima niti toliko poguma, da bi ji svojo neumnost priznal. Tudi šef se ni več smejal.

Odtlej se nahaja sesalnik v uradu. Nihče ga ne uporablja. Pogled nanj naj bo opo-zorilo vsem, ki se bavijo z mislijo, da bi ko-mu podarili sesalnik za prah kot poročno darilo.

kdo na prežališču ali ne. Čakal sem s prstom na puškinem petelinu in štel sekunde. To-da nič se ni zganilo. Samo šoje so vpile, ker jih je streljanje premotilo iz njihove zatop-ljenosti. Čakal sem četrto, pol ure. Ali sem se res dvakrat zmotil?

Ko je sonce le obsijalo prazno prežališče na drevesu, sem odprl merjasca. V njem sta tičali, ena poleg druge, dve krogli. Spravil sem ta dokaz lovske tatvine. Ko sem naro-čal voz, da odpelje plen, se nisem mogel znebiti misli na divjega lovca. Zakaj je pu-stil vnemar ustreljenega merjasca? Iz strahu ali iz poštenega spoznanja, da je plen moj, ker sem jaz prvi ustrelil?

Naslednjo noč nisem zatisnil očesa. Lov-ska vročica je gorela v meni. Še eno uro bolj zgodaj kot prejšnji dan sem že bil na nogah. Hotel sem se prepričati, ali si bo mož upal priti še enkrat na prežališče. Bila je trda tema, ko sem prišel do njega. Po-svetil sem z močnim žarometom v višino. Prežališče je bilo prazno! Zamrmal sem od zadovoljstva. Zmagal sem! sem si mislil in v raztresenosti sem s puško zadel v leskovo grmovje, ki se je bohotilo pod prežališčem. Na prstih sem začutil fin prah, opazil sem majhen kupček – žagovine, ki sem jo nekaj trenutkov zamišljeno ogledoval. Tedaj se mi je posvetilo v glavi! Previdno, a skrbno sem pregledal prežališče, ki je bilo zelo krepko pritrjeno med vejevjem mogočne bukve. Ugotovil sem, da je bila veja, glavna veja, ki je nosila težo prežališča, na pol pre-žagana. Kdor bi bil zlezal na prežališče, bi gotovo padel v globino in po strmini v spo-daj ležeči tolmun. To je bilo maščevanje za izgubljeni plen.

Divjega lovca nisem nikdar več srečal.

„Nič ne bom svetil. Kar dobro se prilega tema. Sem pojdi in sedi! Ravno prav je pri-šel ta odmor, ker sem že utrujen!“

Prestavil je motor na drugo stran debel in robato preklinjal.

„Kar naprej se peljiva!“ je prosila Tilka. „Nalašč ne!“

Objel so je čez pas in posadil v travo. Stisnil se je k njej in ognjevito prigovar-jal: „Že več let se poznavata, Tilka! Poznavata? In nič več! Jaz pa hočem več: moja moraš postati, popolnoma moja in to še nocoj! Iz-trgal te bom iz ciganske druhal, nečil te bom teh prokletih ubijalcev, zavistnih psov in v mesto pojdeš z menoj! Zate ni kmetija, naj se drgne ob njej tvoja mati, naj gara po njivah tvoj oče. Cesta bo kmalu končana. Konec ceste naj bo zate začetek nove poti.“ Prižel jo je k sebi in jo poljubljaj. Hipoma je prestal; prijel jo je za obe roki in odločno zahteval: „Moja si! Odgovori: da ali ne! Ne morem več čakati, hočem, da ta-koj tukaj postaneš vsa moja!“

Ob skali se je zganilo. Tilka je prestra-šena umaknila roke in plašno zrla okrog.

„Strah me je! Prosim te, odpeljiva se od-tod!“

„Nikamor!“ Iz žepa je potegnil samokres in ga položil na tla. Dekle je obšla groza. Črna tema je padala z borovcev, da se je komaj videla cesta. Divjo tišino je motilo le šumenje potoka in plahetanje ptic. Tilka je vstala in zaprosila:

(Dalje prihodnjic)

F. GRIVŠKI: 28

Ozniki POVEST

Ko so po končani procesiji posedli v hladno senco bukev, ki so rastle ob cesti, so zaslišali brnenje motorja. Polir je pripeljal Tilko! V vetru so ji plavali lasje in obraz ji je žarel od ponosa. Mimo doma-činov sta zavozila v preprosto krčmo. To preziranje je razjezilo pevce in posebno de-kleta. Padale so strupene besede, pomešane z grobimi šalami. Radi bi šli v gostilno na ples, pa nalašč niso hoteli, da ne bi zadeli na polirja in njegovo družico. Hribarjev se je pridružil, da mu bo prerezal gumi pri ko-lesih, pa so ga pregovorili. „Jo bo pa dru-gače skupil ta pritepenec!“ je jezno zamr-mral in zamišljen tuhtal maščevanje. Pod večer so pevci odšli. Kar nič niso bili raz-položeni. Na vrhu so obstali. Dolina je di-hala globoko pod njimi. Tenka meglica se je vlekla nad holmi, pozlačenimi v večerni zanjji. Prijeten veter je pihljal iz gozdov. Spodaj so zvonili zvonovi in pastirji po gmajnah so sklicali živino, da jo spravijo domov. Pevci so zapeli pesem in se spustili po grušču v dolino. Janez jo je zavlil na desno po strmi drči, da so se kamni valili za njim. Klicali so ga, pa ni hotel slišati. Izginil je med skalami in grmičevjem.

„Bog ve, kaj namerava!“ so se menili fantje. „Trma in jeza gre ž njim!“

„Ni še prebolel,“ so dejala dekleta. Po

mehki stezi, ob kateri je duhtel ožep, so zavili čez gmajne in izginili v gozdič.

Ob ozki cesti, ki se v strmem klancu vije skozi majhen borov gozd, so bili zloženi hodi. Janez je dobro poznal to mesto še iz onih let, ko je vozil krlje z očetom na žago. Ob tej skladovnici se je ustavil. Utrujen je sedel na debelo deblo in si brisal obraz. Oči so se mu svetile kakor dva oglja. Segel je v žep in izvlekel papir. Po dolgih letih mu je pisal Niko. „Maščuj mene in sebe, zakaj strahotne dneve sem prestal radi človeka, ki ni vreden tega imena.“ Mrak mu je zabra-nil čitanje. V lahnem večernem vetru so šušтели borovci. Spodaj je tekel potok in šu-mel med kamenjem. Visoke skale nad cesto so metale temne obrise na pokrajino, ki se je samotna in strahotna zavijala v noč.

Janez je zrl srepro predse. V njem je vrelo maščevanje, ki so ga netile misli, težke in temne. Enkrat se mu je ponesrečilo, nocoj bo udaril drugače. Zakaj bi pustil gada, da se plazi po vasi in stresa svoj strup med hiše, ki so bili povezane doslej v ljubezni? Tudi nad njo se bo maščeval. Težko je si-cer to maščevanje, toda nujno: dve muhi bo udaril na en mah. V temi so vstajale pred njegovimi očmi strašne slike: uničene kmetije, gospodarji brez zaslužka, delavski otroci brez jela, napol slepi Fortunat, nje-gova zapeljana hči Erna, toliko krvavih hrbtov in kar ga je najbolj podžigalo: Til-ka, to njegovo dekle, ki jo v krempljih ti-šči hudič, da jo izsesa kakor osa sladko ja-godo. Te grozotne slike so ga vrgle pokon-

cu. Zavihal je rokave, zagrabil hlod in ga zavalil na cesto. Za njim drugega, tretje-ga, da je zaprl pot.

Z debelim kolom v roki se je zleknil na mah pod skalo in prežal. Obšla ga je stara lovska strast kot takrat, kadar je na gmaj-ni čakal srnjaka. Žal mu je bilo, da ni imel puške pri sebi. Zasnoval je načrt: Pripelja-ti se morata po cesti, ker druge poti ni. Medtem se bo zvečerilo. Motor bo obstal pred ovirami. Tedaj... Bo, kar bo! Mašče-valnost mu je prevzela razsojo, da na posle-dice sploh mislil ni.

V ridah se je začulo brnenje motorja. Sti-snil je kol in napeto prisluhnil. Tema se je zarisala v debla. Po grmovju so plašno bega-li ptički in si iskali mirnega prenočišča. Izza ovinka se je posvetila luč. Dolgi svetli pra-meni so se lovili v globelih in se skrivali za skale. Še par ovinkov in motor je brzel v strmino. Janez je počenil, vrgel klobuk na tla in krčvito zagrabil kol.

Resk! Kolo je obstalo pred debli. Svetla luč je pojemale. Zdaj! že je hotel vstati, to-da noge so mu postale težke.

„Prokleta lumparija!“

„Kaj je?“ je zaklicalo dekle.

„Cesto so nama zgradili. Ravno prav, da na klancu, sicer bi se oba ubila!“

„Če naju ne čakajo v zasedi?“

„Samo eden naj se mi prikaže! Zdrobim mu betico, da mu za vedno splahne!“

„Pa bi malo pogledal okrog? Posveti s svetilko!“

Inki so imeli 16.000 kilometrov zgrajenih cest, ki so se raztezale od današnjega Čila do Kolumbije in od Pacifika preko Andov do vodovja gornjega toka reke Amazonke; cestno ureditev, ki jo lahko primerjamo s cestnim sistemom starega Rima, Perzije in drugih starodavnih imperijev. Čeprav so cestne arterije, ki so jih zgradili Inki, manj znane kot slovite rimske ceste, so te ceste v nekaterih ozirih še bolj čudovite.

Vsi veliki zavojevalci preteklosti so bili nujno tudi veliki graditelji cest. Ko so carstva, ki so jih ustvarili, propadla, so ceste, ki so jih zgradili, čisto bila najjasnejše in najtrdnjše priče veličine njihovih vladavin. Mnogo vemo o političnem in socialnem razvoju rimskega cesarstva, reči pa moramo, da nam znaten del tega znanja omogočajo rimske ceste. Cestni sistem Inkov, ki so ga znanstveniki do zdaj popolnoma zanemarjali, nam bo lahko podobno dal odgovor na mnogo vprašanj, ki zadevajo njihovo civilizacijo.

Da bomo imeli nekoliko pojma o cestah Inkov, naj ugotovimo, da je skozi štiri stoletja — pred napoleonsko obnovo rimskih cest — bil cestni sistem Inkov, kolikor je nam znano, najboljši na svetu. V tistem času so hitri sli Inkov prehodili 2400 km po ta po hribovitih Andih, ki so ločili Quito v današnjem Ekvadorju do Cusca v Peruju, v petih dneh, torej skoraj 500 km na dan. To, kar napravlja ceste Inkov v določenem smislu za edinstvene na svetu, pa ni samo njihova dolžina in njihova čudovita konstrukcija, ampak dejstvo, ki jih je zgradil narod, ki ni poznal kolesa. Kljub temu pa so te ceste bile široke, ravne in trdne, po njih se je vršil živ promet: karavane lam, polno obložene z raznim blagom, davčnimi dajatvami in zlatom; po njih so korakali vojaki, ki so stražili meje ali šli na pohode, da razširijo meje cesarstva; potniške odprave, ki so potovale od ene do druge dežele po določenih urnikih, precej podobno kot srednjeveške poštne kočije, le da niso Inki poznali voza.

Cestni sistem Inkov je obstojal v glavnem iz dveh skoraj vzporednih prometnih žil — ena je vodila ob morju, druga med gorovji. Ti dve glavni cestni arteriji, ki sta spajali cesarstvo Inkov po dolgem, sta bili med seboj na raznih točkah povezani s prečnimi cestami. Obalna cesta, ki je bila široka okoli deset metrov, je vodila 1.200 km po popolnih puščavah, kjer dežuje navadno le vsakih 25 let enkrat; na obeh straneh je bila pred puščavskim peskom zavarovana z zidom iz na soncu pečenega gradiva. Gorska cesta pa je bila široka pet metrov in je vodila po najtežavnejših terenih.

Pri načrtih za svoje ceste so se inženirji Inkov ravnali po zelo priprostem in primitivnem pravilu; ceste so gradili namreč po najkrajši poti in se niso prav nič ozirali na terenske težave in zapreke. Preko močvirij zgrajene ceste so bile na tako močnem prodnatem nasipu, da jih deloma še zdaj lahko uporabljajo. Če je cesta dosegla kako jezero, se je nadaljevala čez jezero na lesenih pontonih. Če so naleteli na prepad, so zgradili inženirji Inkov preko njega višoč most. Mostovi so bili zgrajeni z debelimi

Oh Opekta-ideal!

Das naturreine Geliermittel für jedes Obst

Čudo starodavne Južne Amerike

DOVRŠENE CESTE INKOV

vrvmi, ki so bile pritrjene v trdnih skalah ali zidovju; na vrvi so skrbno položili tlak iz lesenih deščic, ki so bile čvrsto med seboj povezane in pokrite z rogožami. Inženirji Inkov se niso vdali niti pred najbolj strmimi skalnatimi stenami; če so naleteli na tanko steno, so ali izvrtali predor, ali pa izklesali stopnice in tako speljali cesto čez vrh. Moremo imeti pred očmi, da je bila gorska cesta izgrajena v nad vse ostrem podnebu, povprečno v višini 4000 m. Delavce za gradnjo cest so mobilizirali v vaseh, ki so ležale ob cesti; za vzdrževanje cest je država pobirala poseben davek, seveda v naravi, ker Inki niso poznali denarja.

V presledkih od šest do osemnajst kilometrov so cestni graditelji Inkov postavili cestarske hiše, ki so obstajale iz enega samega velikega prostora; v njih je bila vedno zaloga živil.

Leta 1545 je mlad španski vojak, Pedro Cieza de Leon, prepotoval glavno cesto po vsej njeni dolžini. Leon je pisal o svojih potovanjih dnevnik, iz katerega so nam znane razne podrobnosti o cestnem sistemu Inkov. Prenočeval je v cestarskih hišah, ki jih opisuje v svojem dnevniku. „Kjer so bile gorske strmine skalovite, so bile zgrajene ceste po stopnicah, z velikimi počivališči. Kjer se cesta bliža mostu preko Apurimaca pri San Luis Rey — piše španski vojak — vodi preko mnogih gor in strmin, tako da so se Indijanci, ki so ceste gradili, morali zelo truditi, ko so razbijali skale in izravnavali cesto, zlasti tam, ko se cesta spušča navzdol proti reki.“ In dnevnik nadaljuje: „Tu je padec ceste tako strm, da so nekateri s srebrom in zlatom obloženi konji popadali in jih ni bilo mogoče rešiti.“

Graditelji cest, ki jo opisuje Cieza de Leon, Inki, so bili po svojem poreklu iz rodu, ki je živel ob obalah Titikaškega jezera. Bili so to majhni in čokati Indijanci, dolgi in kot oglje črni las in prav takih oči z značilnimi potezami mongolske rase. Pridelovali so grah, krompir in druge gomolje, gradili svoje hiše iz kamna ali iz na soncu žgane opeke in svoja svetišča iz kamna, ki je bil silno precizno rezan. Izprva so bili Inki eden od mnogih rodov, ki so živeli raztreseni okoli gorske verige Andov. V enajstem stoletju po Kr. r. se je rod začel širiti. V začetku trinajstega stoletja jih najdemo naseljene v razsežni in rodovitni dolini severno od kraja njihovega prvotnega bivanja, kjer so zgradili svoje prvo mesto, ki so ga imenovali Cusco. V tem mestu so ustanovili dinastijo božanskih Inkov, iz te svoje prestolnice so v na-

slednjih treh stoletjih vedno bolj širili svoje mogočno carstvo. Mali andski rodovi pa so počasi drug za drugim prišli pod vladavino Inkov, dokler niso Inki proti letu 1500 zvaladali nad vsem ozemljem, na katerem so danes Peru, Ekvador, Bolivija in nekatera področja današnjega Čila, Argentine in Brazilije.

Inki so gradili svoja mesta večinoma iz kamna. Na gorskih vrhovih so gradili trdnjave: z davki, ki so jih pobrali v svojem cesarstvu, so postavili svetišča, katerih zunanji zidovi so bili pokriti z zlatimi listi. Razširili so plodna polja v obliki teras na pobočjih Andov, ki so jih podedovali po neki prejšnji kulturi; zgradili so bazene in zamotan namakalni sistem, s katerim so dovajali vodo na terase; žitna skladišča so imeli po vseh delih svojega prostranega cesarstva, z njimi so hranili prebivalstvo v slabi letini; povsod je po vojaški zasedbi sledila gradnja cest. Te ceste so tvorile orjaško omrežje, ki je povezovalo najrazličnejše pokrajine Južne Amerike, puščavno obalno ozemlje, gorske pokrajine Andov, vlažne džungle.

Vse velike ceste starega veka imajo, z izjemo rimskih, nekaj skupnega: vse so bile ceste vladarjev, zgrajene na ukaz vladarja, na uslugo vladarju, za potovanje po njih je bilo potrebno vladarjevo dovoljenje. Prve ceste so zgradili v Mali Aziji kmalu po iznajdbi kolesa, okoli leta 3500 pred Kr. r. Okoli leta 1200 pred Kr. r. so asirske vojske spremljali cestni inženirji, ki so „gradili ceste“. V tistem času je Egipt imel obsežno in zamotano cestno omrežje. Herodot ugotavlja po starih listinah, da je v petem stoletju pred Kristusom perzijski cesar Darij zgradil široko tlakovano cesto, ob kateri so stali miljski kamni in stražnice. Vendar so

bili Rimljani tisti narod, ki je prvi v starem veku pisal junaški epos cest. Rimske ceste in ceste Inkov so si v marsičem podobne. Ene in druge so imele prenočevališča, v približno enakih razdaljah. In ene in druge ceste so vzdrževali z davki, obojne so bile zgrajene tako dobro, da veliki deli teh cest tvorijo še danes podlago velikih cestnih zvez. Z razliko od rimskih cest, po katerih je lahko vsakdo brezplačno potoval, so bile ceste Inkov pridržane službi cesarja; zasebniki so po njih lahko potovali samo z dovoljenjem vladarja in so morali na mostovih plačevati mostnino.

Enako kot Rimljani so tudi Inki gradili svoje ceste v prvi vrsti v zavojevalne vojaške namene in šele v drugi vrsti za olajšanje prometa in trgovine. Končno je pa sijajni cestni sistem Inkov postal velika arterija, ki je omogočila špancem lahko zasledbo njihove države.

Po prihodu „konvistadorjev“, v letu 1537, so velike ceste Inkov začele naglo propadati. Ceste so se začele rušiti z uporabo težkih španskih voz, ki so jih vlekli voli, nihče jih ni več vzdrževal.

Ko je potoval Cieza de Leon po mojstrskih cestah Inkov, osem let po zasedbi, je bil Cusco, središče kulture Inkov in glavni vir bogastva za Špance. Cusco je bil tudi središče cestnega omrežja cesarstva. „To co no so imenovali ‚Tahua-ntin-suy‘ (dobesedno ‚zemlja štirih smeri‘), piše Cieza de Leon.

Proti koncu svojega potovanja pripominja ta vesten španski vojak: „Mislim, da od kar pripoveduje človek svojo zgodovino, ni mogel nikoli opisati tako ogromnih del kot je ta cesta, ki vodi po globokih dolinah, visokih gorah, strmih pobočjih, golih skalah in na bregovih divjih hudournikov. Katero delo vladarjev, ki so gospodovali na svetu, bi lahko označili za večje kot je gradnja teh cest in kot so načrti za dela, ki so bila potrebna za njihovo napravo?“

URADNA OBJAVA

VPISOVANJE UCENCEV ZA 1957-58 NA LJUDSKIH ŠOLAH V CELOVCU

Vaše učence na javnih ljudskih in glavnih šolah v Celovcu vpišete lahko s a m o v soboto, dne 22. junija 1957 od 8. do 12. ure in od 14. do 17. ure.

Učence-začetnike za ljudske šole je treba prijaviti pri najbližji ljudski šoli. S seboj prinesite rojstni list in izpričevalo o cepljenju. Več lahko izberete iz stenskih lepakov.

Mestni šolski svet v Celovcu

Pri žrebanju dne 1. junija 1957 v prisotnosti javnega notarja je bila v poslovnih prostorih direktije izžrebana številka

2014

Vsi upravičenci-zavarovanci tega žrebanja, katerih zavarovalne pole posedujejo v svojih tekočih številkah na zadnjem mestu zgornjo številko in so stare najmanj tri mesece, dobe brez odbitkov takoj izplačano. Zavarovalnine, ki niso bile izžrebane, ostanejo v veljavi.

Naslednje žrebanje bo dne 1. decembra.

Jupiter V. V. a. G.

Filiäldirektion für Kärnten und Osttirol

MALI OGLASI

VSAKA BESEDA STANE 1.10 Š (IN 10% DAVKA)

Poudarjene besede in take z več kot 15 črkami stanejo 2.20 šil (in 10% davka). — Naročilo malih oglasov naslovite na upravo „Našega tednika“, kjer mora biti najkasneje do vsakega ponedeljka zvečer. Oglas morete naročiti tudi telefonsko (Celovec št. 43-58).

KINO

CELOVEC-KLAGENFURT
VOLKSKINO

Samo 14. 6. „Hiroshima“, japonski film, vstop za mladino prepovedan.

15. do 17. 6.: CinemaScope-Film „Instambul“. (Vstop za mladino prepovedan).

18. do 20. 6.: Barvni film: „Harte Männer — heisse Liebe“. (Vstop za mladino prepovedan).

KAMMERLICHTSPIELE

„Anastasia“.

18. do 20. 6.: „Fluch der Vergangenheit“.

PRECHTL

14. do 17. 6.: barvni film: „Flammende Sinne“. (Vstop za mladino prepovedan).

18. do 20. 6.: „Mädels Ahoi“

STADTTHEATER

14. do 17. 6.: barvni film, pri katerem je vstop za mladino prepovedan „Das Bad auf der Tenne“.

18. do 20. 6.: „Vater macht Karriere“. (Vstop za mladino prepovedan).

WULFENIA

14. do 17. 6.: „Flucht in die Tropennacht“, barvni film, vstop za mladino prepovedan.

18. do 20. 6.: „Pariser Luft“. (CinemaScope barvni film).

Gumijasti in dežni plašči

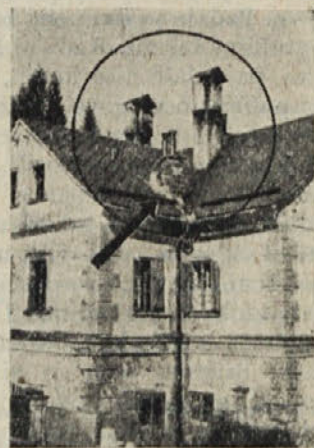
plašči iz balonske svile in plašči za motoriste najceneje v strokovni trgovini

V. TARMANN

Klagenfurt, Völkermarkter Strasse 16.

POROKA

Za vsako nevesto primerne okraske za glavo, novosti v nevestinih pajčolanah, mirte, za camarje, vse potrebno za birmo in prvo sv. obhajilo. Velika izbira v strokovni trgovini „PRINCESS“, Klagenfurt, Alter Platz 34.

Kakor nam kaže gornja slika, posvečamo strešnim voglom dosti premalo pozornosti. Če se pravne potrebni dimnik zruši, povzroči veliko škodo na strehi.

Cemu ste v skrbeh, če boste še dobili „Naš tednik — Kronika“ v trafiki ali pa morda pri sosedu! Izpolnite to naročilnico in naš list dobite na dom!

Tu odrežite in pošljite kot tiskovino v kuverti na naš naslov (Celovec - Klagenfurt, Viktringer Ring 26)!

Kot naročnik dobite naš list hitro in zanesljivo!

Naročilnica

S tem naročam list

„Naš tednik — Kronika“

Plačilne možnosti: mesečno 5.— šil. za tuzemstvo.

Ime:

Naslov:

(prosimo, da točno navedete tudi pošto!)

Datum:

(Podpis)